

Socio - demografska i kriminološka obilježja počinitelja kaznenih djela u obitelji

Gabrić, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, University Department of Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:227:116827>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

SVEUČILIŠTE
U
SPLITU

SVEUČILIŠNI
ODJEL ZA
FORENZIČNE
ZNANOSTI

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department for Forensic Sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA FORENZIČNE ZNANOSTI

FORENZIKA I NACIONALNE SIGURNOSTI

DIPLOMSKI RAD
SOCIO-DEMOGRAFSKA I KRIMINOLOŠKA OBILJEŽJA
POČINITELJA KAZNENIH DJELA U OBITELJI

KRISTINA GABRIĆ

Split, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA FORENZIČNE ZNANOSTI

FORENZIKA I NACIONALNE SIGURNOSTI

DIPLOMSKI RAD
SOCIO-DEMOGRAFSKA I KRIMINOLOŠKA OBILJEŽJA
POČINITELJA KAZNENIH DJELA U OBITELJI

Mentor: doc.dr.sc. Tina Peraica

Studentica: Kristina Gabrić

JMBAG: 0018156280

Split, rujan 2024.

Rad je izrađen u Splitu, pod nadzorom mentorice doc.dr.sc. Tine Peraice u razdoblju od 7. lipnja 2023. godine do 6. rujna 2024. godine. Provedba istraživanja odobrena je od strane Policijske uprave splitsko – dalmatinske, Službe za izvještajnu analitiku i odnose s javnošću, od 07. lipnja 2023. godine.

Datum predaje diplomskog rada: 06. rujna 2024. godine

Datum prihvaćanja rada: 11. rujna 2024. godine

Datum obrane rada: 20. rujna 2024. godine

Ispitno Povjerenstvo:

1. doc. dr. sc. Nevena Aljinović
2. izv. prof. dr. sc. Ana Jeličić
3. doc. dr. sc. Tina Peraica

Zahvale

Zahvaljujem je svojoj obitelji, suprugu koji je bio poticatelj za početak studiranja, djeci koja su uz sve shvaćala da mama mora učiti i svojim roditeljima na podršci i razumijevanju tijekom studiranja. Volim vas.

Zahvaljujem se svojoj mentorici doc. dr. sc. Tini Peraici na velikoj pomoći, bez koje ovaj rad ne bi dosegao zavidnu razinu.

Posebnu zahvalu iskazujem svojoj prijateljici Vrkici, s kojom sam zajedno ovo „izgurala“ do kraja. Hvala ti na svakoj riječi podrške, pomoći a najviše hvala što si uvijek tu.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. NASILJE U OBITELJI	3
1.1.1. VRSTE OBITELJSKOG NASILJA	4
1.1.1.1. Tjelesno nasilje.....	4
1.1.1.2. Emocionalno/psihičko nasilje	4
1.1.1.3. Seksualno nasilje	5
1.1.1.4. Ekonomsko nasilje	5
1.1.2. OBLICI NASILJA	6
1.1.2.1. Partnersko nasilje	6
1.1.2.2. Nasilje nad djecom.....	7
1.1.2.3. Nasilje nad starijim osobama	8
1.1.3. PREVALENCIJA NASILJA U OBITELJI	10
1.2. POSLJEDICE OBITELJSKOG NASILJA	11
1.2.1.1. Teorije nasilja u obitelji.....	11
1.3. ZAKONODAVNI OKVIR ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI	13
1.3.1. Međunarodni pravni izvori zaštite od nasilja u obitelji.....	13
1.3.2. Pravni okvir u Republici Hrvatskoj.....	15
1.4. DOSADAŠNJE SPOZNAJE O POČINITELJIMA NASILJA U OBITELJI	20
1.4.1. Razvoj profiliranja počinitelja kaznenih djela	20
1.4.1.1. Kriminološko i kriminalističko profiliranje	20
1.4.2. Dosadašnja spoznaje o obilježjima počinitelja kaznenih djela u obitelji.....	22
1.5. SANKCIONIRANJE POČINITELJA	24
1.5.1. Tretmani i pristupi u radu s nasilnicima.....	26
2. CILJ RADA.....	27
3. IZVORI PODATAKA I METODE	28
3.1. Izvori podataka.....	28
3.2. Metode.....	28
3.3. Ispitanici.....	29
3.4. Svrha istraživanja	29
3.5. Analiza i prikaz podataka.....	29
4. REZULTATI.....	31
5. RASPRAVA.....	44
6. ZAKLJUČCI.....	49

7. LITERATURA.....	50
8. SAŽETAK.....	55
9. ŽIVOTOPIS	59
10. IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	60

1. UVOD

Obiteljsko nasilje je veliki i izazovni javnozdravstveni problem povezan s brojnim štetnim i razarajućim posljedicama na pojedinca tako i na društvo u cjelini te je povezano s brojnim stereotipima i predrasudama (1).

Danas se sam pojam nasilja u obitelji „široko“ definira kako bi se uključila sva djela tjelesnog, psihičkog, ekonomskog ili seksualnog nasilja koja može počiniti član obitelji, sadašnji ili bivši intimni partner. Ono što je zajedničko svakoj definiciji nasilja u obitelji je da nasilnim djelima počinitelj dobiva moć nad drugom osobom – žrtvom (2).

Za počinitelje kaznenih djela u obitelji, gdje je zakonodavac je propisao kaznenu i prekršajnu odgovornost. Kazneno djelo nasilja u obitelji propisano je Kaznenim zakonom iz 2015. godine, a čini ga tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj ili stanje dugotrajne patnje, a time nije počinjeno teže kazneno djelo (3).

Nasilničkim djelima mogu se počinuti i neka druga kaznena djela na štetu članova obitelji, a najteže je kazneno djelo teškog ubojstva. S obzirom na to da se kod nasilja u obitelji radi o djelima kod kojih je prisutna visoko stopa recidivizma ona su često u fokusu stručnjaka i šire javnosti. Pregledom dosadašnjih istraživanja utvrđena su neka obilježja počinitelja kaznenih djela u obitelji, iako bez obzira na visoku prevalenciju takvih djela kao i na prisutnu visoku stopu recidivizma, prisutan je mali broj istraživanja koja se bave obilježjima počinitelja kaznenih djela nasilja u obitelji.

Prikupljanje informacija o počinitelju, analiza dostupnih podataka i identifikacija obrazaca ponašanja i motiva počinitelja kaznenih djela dio je procesa profiliranja počinitelja (4). Ono obuhvaća proces identificiranja, analize i razumijevanja obilježja i karakteristika osoba koje su počinile kazneno djelo s ciljem stvaranja psihičkog, emocionalnog i socijalnog profila počinitelja kako bi se pomoglo u identifikaciji, praćenju i suzbijanju takvih oblika nasilja. S obzirom da su počinitelji kaznenih djela počinjenih u obitelji najčešće poznate osobe nije potrebno profiliranje u užem smislu, tj. kako bi se identificirao počinitelj ili suzio krug istrage ali je s obzirom na široku rasprostranjenost ove vrste kaznenih djela potrebno i važno identificirati obilježja počinitelja kaznenih djela u obitelji s ciljem procjene rizika za počinjenje kaznenog djela te kreiranja primjerenih preventivnih i tretmanskih programa.

U radu će se retrospektivnom analizom podataka iz 2022. godine o počiniteljima nasilnih kaznenih djela počinjenih u obitelji na području Splitsko-dalmatinske županije istražiti njihova socio-demografska i kriminološka obilježja te na taj način pokušati doći do novih spoznaja koje će pridonijeti boljem razumijevanju samih počinitelja nasilja u obitelji kao i do spoznaja koje mogu biti korisne za razvoj preventivnih aktivnosti usmjerenih na smanjenje nasilja u obitelji ali i za razvoj terminskih programa za same počinitelje nasilja u obitelji.

1.1. NASILJE U OBITELJI

Nasilje je kompleksna pojava koja je prisutna u društvu kroz povijest i danas. Različiti teoretičari i stručnjaci nude različita objašnjenja i definicije nasilja, reflektirajući raznolike aspekte ove pojave (5). Obiteljsko nasilje definira se kao bilo koji incident ili obrazac incidenata kontrole, prisile ili prijetećeg ponašanja, nasilja ili zlostavljanja između osoba starijih od 16 godina koje su ili su bile intimni partneri ili članovi obitelji, bez obzira na spol ili seksualnu orijentaciju (6). Kontrolirajuće ponašanje obuhvaća niz radnji osmišljenih da osobu učine podređenom i/ili ovisnom izolirajući je od izvora podrške, iskorištavajući njezine resurse i sposobnosti za osobnu korist, uskraćujući sredstva potrebna za neovisnost, otpor i bijeg te regulirajući njezino svakodnevno ponašanje. Ponašanje prisile uključuje čin ili obrazac ponašanja osoba koje jesu/su bili intimni partneri ili članovi obitelji bez obzira na spol (7).

Možemo istaknuti da su se velike promjene svijesti o nasilju u obitelji dogodile od 90th godina prošlog stoljeća kako na području Republike Hrvatske tako i u cijelom svijetu. Bez obzira na nastale promjene i dalje postoje problemi u praćenju incidencije i prevalencije nasilja u obitelji s obzirom na različite metodologije ali i na korištenje različitih izvora podataka koji ukazuju na stopu nasilja – službeno prijavljeni slučajevi, klinički podaci i podaci dobiveni istraživanjima (2). Istraživanja pokazuju kako su počinitelji nasilja u obitelji najčešće muškarci (8, 9), dok podaci o učestalosti variraju i pokazuju da je čak 20 do 30 % muškaraca u protekloj godini bilo nasilno barem jednom dok je broj onih koji pokazuju tipično zlostavljачko i kontrolirajuće ponašanje znatno manje učestalo te je prisutno kod oko 5 % muškaraca (9).

Raznim istraživanjima su se pokušale otkriti psihološke, socijalne i demografske karakteristike koje objašnjavaju zašto neka osoba vrši nasilje nad drugom osobom. Mnogi čimbenici kao što su ovisnost o alkoholu, psihijatrijski komorbiditeti, nepovoljna i traumatska iskustva u djetinjstvu pojedinačno ili kumulativno mogu utjecati na ljude da kasnije u životu postanu počinitelji nasilja u obitelji (8).

Nasilje u obitelji nije ograničeno na određenu socioekonomsku ili kulturnu skupinu i može se javiti u obiteljima u svim društvenim slojevima. Često ostaje iza zatvorenih vrata jer žrtve osjećaju strah, sram i krivnju te rijetko potražuju pomoć. Istraživanja pokazuju kako žrtve imaju tendenciju ostati dugo godina u nasilnim odnosima godinama prije nego potraže pomoć, a česti razlozi ostanka uz sram i krivnju su financijska ovisnost i strah od odmazde (2). Drugo istraživanje također provedeno u Hrvatskoj je pokazalo kako su žrtve pretežito odrasle u obitelji

oca nasilnika te da je više od polovice ispitanika dva ili više puta prijavilo nasilnika nadležnim službama i to u odrasloj dobi supružnika (10).

1.1.1. VRSTE OBITELJSKOG NASILJA

Nasilje u obitelji može biti usmjereno prema različitim članovima obitelji. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (dalje u tekstu ZZNO) tako propisuje čl. 8 po kojem se ovaj zakon primjenjuje na „bračnog i izvanbračnog druga, neformalnog životnog partnera, zajedničku djecu te dijete svakog od njih, srodnici po krvi u ravnoj lozi, rodnici u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini u bračnoj i izvanbračnoj zajednici do zaključno drugog stupnja, posvojitelj i posvojenik“ (11).

Kazneni zakon propisuje da se odredbe čl. 179.a odnose na „članove obitelji i druge bliske osobe...ili sigurnost njoj bliskih osoba..“, to mogu biti partneri, djeca, stariji članovi obitelji ili roditelji, braća i sestre i uža rodbina (12).

Nasilje u obitelji je ozbiljan i raširen problem koji se javlja u različitim oblicima i može imati dugotrajne štetne posljedice po žrtvu i cijelu obitelj. Obuhvaća tjelesno, emocionalno/psihičko, seksualno i ekonomsko zlostavljanje, kao i zanemarivanje (13). Svaki od njih se može pojaviti kao zaseban čin ili u kombinaciji sa nekim drugim oblikom. Istraživanja pokazuju da se najčešće radi o kombinaciji više vrsta nasilja koja se događaju paralelno, posebice kada su žrtve ženskoga spola (2, 6).

1.1.1.1. Tjelesno nasilje

Tjelesno nasilje u obitelji obuhvaća tjelesno ozljeđivanje, udaranje, šamaranje, gušenje, upotrebu hladnog ili vatrenog oružja ili fizičku kontrolu žrtve. Fizički napad nekad može ali ne mora uzrokovati ozljede, dok ponekad naizgled manje ozbiljna vrsta tjelesnog zlostavljanja poput naguravanja ili guranja, može rezultirati puno težom ozljedom kod žrtve (14).

1.1.1.2. Emocionalno/psihičko nasilje

Emocionalno/psihičko nasilje jest netjelesno nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost (15). Psihičko nasilje obuhvaća zabrane koje nisu primjerene dobi žrtve. Uključuje ponižavanje, vrijeđanje, prijetnje, zastrašivanje i kontrolu žrtve. Za razliku od tjelesnog, ono ne ostavlja vidljive tragove na tijelu, ali njegove posljedice su duboko prisutne

na drugim područjima života. Ono uključuje nabijanje osjećaja krivnje, uvjeravanje osobe da je luda, ponižavanje, vrijeđanje, ucjene, prijetnje ozljeđivanjem ili prijetnje upućene voljenim osobama. Naziva se "tiho" nasilje jer iznutra crpi osobu, uništava njen karakter, slobodu i osobnost. Nasilnik traži potpunu kontrolu nad žrtvom, manipulira njom kako bi je oblikovao prema svojim željama (14). Psihičko nasilje nerijetko može eskalirati i s vremenom u odnosima u kojima je prisutno dovesti i do pojave tjelesnog nasilja.

1.1.1.3. Seksualno nasilje

Seksualno nasilje obuhvaća prisilni čin seksualnog iskorištavanja, zlostavljanje, seksualno uznemiravanje, i kao krajnji čin silovanje, koji na žrtvu ostavlja trajne psihičke posljedice. Možemo reći da je ovo jedan oblik nasilja koji ostaje često „iza zatvorenih vrata obiteljskog doma“, zato što žrtva osjeća sram, krivnju, osudu, smatrajući da joj nitko neće povjerovati ili će je ismijavati zbog nečeg što je npr. ako se radi o partnerskom odnosu njena takozvana bračna dužnost. Takva iskustva mogu ostaviti izrazito teške posljedice za žrtvu te ju „voditi sve dublje i dalje od stvarnog svijeta“. Seksualno nasilje se odnosi i na seksualne ucjene, slanje svakojakih eksplicitnih videa, sms-ova, e-maila i sl. žrtvi (5).

1.1.1.4. Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje se odnosi na kontrolu financija i prisilno ograničavanje pristupa sredstvima za život. Zabranjivanjem stjecanja vlastite zarade, i na taj način slobode, žrtva postaje ovisna o partneru/počinitelju te u takvim odnosima počinitelj osjeća i misli da ima kontrolu nad žrtvom (15).

Nasilje u obitelji može biti direktno ili indirektno. Direktno je ono koje je usmjereno direktno na osobu/osobe kojima se želi nanijeti bol ili na stvari koje se žele uništiti, dok je indirektno nasilje usmjereno na više ciljeve, tako kod indirektnog nasilja počinitelj nije direktno nasilan prema žrtvi već na neke druge načine nanosi štetu i bol žrtvi u vidu zanemarivanja, uskraćivanja osnovnih životnih potreba kao što je hrana, voda, smještaj, odjeća, pažnja, ljubav i slične potrebe.

1.1.2. OBLICI NASILJA

Nasilje u obitelji može se podijeliti s obzirom na specifične dinamike i oblike zlostavljanja na više vrsta i to kao: partnersko nasilje, koje se javlja najčešće, nasilje nad djecom, nasilje nad starijim osobama, nasilje među braćom i sestrama te nasilje djece prema roditeljima ili skrbnicima (2).

1.1.2.1. Partnersko nasilje

Veliki broj prijašnjih istraživanja pokušao je razlikovati različite oblike partnerskog nasilja da bi se moglo specificirati na koji način se nasilje događa. Tako imamo sljedeće tipove partnerskog nasilja: nasilje koje karakterizira prisila i kontroliranje; nasilje kao reakcija na napad; situacijsko nasilje i nasilje potaknuto razvodom ili razdvajanjem (16). U Republici Hrvatskoj prevalencija tjelesnog i spolnog nasilja nad ženama je od 7 do 13 %, dok za muškarce nema podatka (2).

Partnerstvo obilježeno prisilom i kontrolom

Partnerstvo obilježeno prisilom i kontrolom obuhvaća zastrašivanje, prijetnje, izolaciju, uskraćivanje, ponižavanje, zloupotrebu djece u svrhu zlostavljanja, ekonomsko zlostavljanje i upotrebu prisile. Počinitelji koriste ove oblike nasilnog ponašanja ili njihovu kombinaciju kako bi učinkovito kontrolirali žrtvu. U heteroseksualnim vezama, ovaj oblik partnerskog nasilja najčešće počinu muškarci, ali treba imati na umu da i žene mogu biti počinitelji takvog nasilja (16).

Nasilje kao reakcija na napad

Nasilje kao reakcija na napad je oblik nasilnog ponašanja koji se javlja kao odgovor na napad s ciljem zaštite sebe ili drugih od ozljeđivanja (16).

Situacijsko partnersko nasilje

Situacijsko partnersko nasilje, kao najčešći oblik, događa se u bračnim i izvanbračnim zajednicama, u kojem su počinitelji nasilja podjednako muškarci i žene. To se obično događa tijekom rasprava koje prerastu u tjelesno nasilje, a partneri imaju poteškoća u rješavanju

konflikata i izražavanju ljutnje (16). Ovaj oblik partnerskog nasilja obično uključuje blaže oblike nasilja kao što su guranje i stiskanje, te određene oblike verbalne agresije poput vikanja i pogrđnih naziva. U većini slučajeva, žrtve ovog oblika nasilnog ponašanja ne razvijaju strah (16).

Nasilje potaknuto razvod ili razdvajanjem

Nasilje potaknuto razvodom ili razdvajanjem se događa između partnera koji nisu pokazivali nasilno ponašanje prije ili u drugim životnim okolnostima (16). To nasilje obično ima jasne okidače poput razdvajanja, javnog sramoćenja ili otkrivanja nevjerstva. Atipično je i ozbiljno, s epizodama gubitka kontrole ponašanja, obično ograničenim na početak ili kraj razdoblja razvoda (16).

Svi ovi obrasci nasilnog ponašanja počinitelja usmjereni su na postizanje kontrole nad žrtvom, odnosno ograničavanje slobode mišljenja i ponašanja žrtve. Žrtva je posvećena ispunjavanju potreba i zahtjeva počinitelja nasilja (16), te u konačnici gubi sebe i svoje ja.

1.1.2.2. Nasilje nad djecom

Nasilje nad djecom može obuhvatiti sve ranije spomenute vrste zlostavljanja: psihičko, tjelesno, emocionalno, seksualno zlostavljanje te zanemarivanje djeteta (17).

Tjelesno nasilje uključuje teške fizičke posljedice, nastale kažnjavanjem djece od strane roditelja bilo naučenom radnjom iz djetinjstva ili nemoći koju roditelj čini u nemogućnosti zadržavanja kontrole nad sobom. Tjelesni zlostavljači su često osobe koje su njihovi roditelji tako odgajali s uzrečicom „da je batina iz raja izašla“. To su osobe koje ne mogu kontrolirati svoje emocije na ispravan način i jedini način suočavanja s problemima, je nasilje. Tjelesno ili fizičko kažnjavanje kroz povijest čovječanstva bilo je prisutno u raznim kulturama i civilizacijama kao metoda za postizanje i održavanje discipline te prenošenje odgojnih vrijednosti. S obzirom na to da je imalo za cilj pozitivnu usmjerenost, takav pristup nije se smatrao oblikom nasilja i zlostavljanja djece, već društveno prihvaćenim moralnim standardom svoga doba. Pod pojmom tjelesnog nasilja nad djecom danas se podrazumijeva učestalo ili jednokratno grubo, namjerno nanošenje boli i tjelesnih ozljeda. To uključuje i neodgovorna postupanja roditelja ili drugih osoba uključenih u skrb za dijete, koja nose mogući rizik od tjelesnog ozljeđivanja, s posljedicama koje mogu, ali ne moraju biti vidljive (18).

Emocionalno nasilje može biti aktivno ili pasivno. Pasivno emocionalno nasilje često se povezuje sa zanemarivanjem djeteta, ali također uključuje aktivne zlostavljačke i zanemarujuće aspekte. Roditelj koji omalovažava dijete nazivajući ga glupim vrši emocionalno nasilje, jednako kao i onaj koji uskraćuje djetetu potrebu za nježnošću i roditeljskom pomoći u savladavanju novih vještina. Ova emocionalna nedostupnost roditelja, iako fizički prisutnog, predstavlja pasivnu komponentu nasilja. Osim roditelja, i druge osobe iz djetetove neposredne okoline koje djeluju iz pozicije moći mogu vršiti emocionalno nasilje nad djetetom (18).

Spolno i seksualno nasilje se prepoznaje po tjelesnim i emocionalnim obilježjima. Počinitelji spolnog zlostavljanja najčešće su osobe poznate djetetu, oko 40 % zlostavljača čine članovi obitelji, a oko 46 % druge poznate osobe (19). Seksualno zlostavljanje „započinje uvođenjem djeteta ili adolescenta u seksualne aktivnosti koje ono ne razumije, za koje nije razvojno pripremljeno i za koje ne može dati zreli pristanak, pri čemu postoji razlika u dobi, veličini ili moći između zlostavljača i žrtve seksualnog zlostavljanja“ (20).

Zanemarivanje je zlostavljanje koje utječe na pravilan i uredan psihički i fizički razvitak. To je oblik zlostavljanja koji je najteži za prepoznati kod djece, jer je pasivno nasilje gdje roditelj propušta ili izbjegava pružiti djetetu nužne potrebe za njegov fizički i emocionalni rast i razvoj. Tjelesno zanemarivanje, kao oblik koji se najčešće prepoznaje, podrazumijeva propuštanje roditelja da zaštiti dijete od opasnosti, te da zadovolji djetetove osnovne tjelesne potrebe, uključujući odgovarajući smještaj, hranu i odjeću (21), dok se zdravstveno zanemarivanje odnosi na propuštanje zadovoljavajućeg medicinskog tretmana.

Do posljednjih nekoliko godina, psihičkom zlostavljanju, posebno onom koje se događa među roditeljima u prisutnosti djeteta, nije se predavala dovoljna važnost, iako ono može značajno utjecati na daljnji emocionalni rast i razvoj djeteta.

Zlostavljanje djece povezano je s njihovim zdravljem u odrasloj dobi, a prema istraživanjima se procjenjuje da će čak 30 % njih postati zlostavljači u odrasloj dobi (21).

1.1.2.3. Nasilje nad starijim osobama

Iako je zlostavljanje starijih osoba često zastupljeno i smatra se da je jedna od šest starijih osoba zlostavljana ili zanemarena radi se o jednom zanemarenom području u istraživanjima ali i u praksi. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji zlostavljanje i nasilni obrasci ponašanja

prema starijim osobama definiraju se kao „jedan ili ponavljajući čin, ili izostanak odgovarajućeg postupanja, u bilo kojem odnosu koji podrazumijeva postojanje međusobnog povjerenja, koji nanosi štetu starijoj osobi ili ju uznemirava (22).

Zlostavljanje starijih osoba uključuje sve oblike zlostavljanja koji su prisutni i kod ostalih članova obitelji s time da posljedice za starije osobe mogu biti s obzirom na njihovu dob znatno teže. Starije osobe su često žrtve nasilja od strane člana obitelji ili njegovatelja, te su češće žrtve nasilja ukoliko imaju neku kroničnu bolest ili kognitivno oštećenje te su socijalno izolirane. One također znatno rjeđe prijavljuju nasilje od ostalih dobnih skupina (6).

Istraživanje provedeno u Hrvatskoj je pokazalo da su starije osobe žrtve nasilja u obitelji češće žene, niže obrazovane te su lošijeg socio-ekonomskog statusa (nezaposlene ili u mirovini) i podjednako često su počinitelji nasilja bili djeca i partneri (u preko 80 % slučajeva) te se najčešće radi o emocionalnom zlostavljanju i kombinaciji emocionalnog i ekonomskog zlostavljanja (6). Slično pokazuju i rezultati iz Izvješća pučke pravobraniteljice Republike Hrvatske za 2023. godinu u kojem se navodi da su u 2021. godini, 834 osobe, starije životne dobi, bile žrtve nasilja te da se u 60 % slučajeva radilo o nasilju počinjenom od strane bližih članova obitelji (23).

1.1.3. PREVALENCIJA NASILJA U OBITELJI

Prevalencija nasilja u obitelji varira ovisno o regiji, metodologiji istraživanja i definiciji nasilja. No, općenito, nasilje u obitelji je globalno raširen problem koji pogađa sve društvene slojeve, podaci iz SAD-a pokazuju da nasilje u obitelji zauzima 21 % nasilnih događaja, a od toga je 76 % počinjeno protiv žena, a 24 % prema muškarcima (2).

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), otprilike jedna od tri žene (35%) u svijetu doživjela je tjelesno i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera ili seksualno nasilje od strane ne-partnera u nekom trenutku svog života (2). Podaci o drugim vrstama nasilja među članovima obitelji pokazuju kako je od 9 % do 14 % svih maloljetnika na neki način zlostavljalo roditelje, također da se ono češće događa u obiteljima s jednim roditeljem te da nasilje među braćom i sestrama češće od nasilja roditelja nad djecom (24).

Prema istraživanju Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 33 % žena u Hrvatskoj doživjelo je neki oblik nasilja od strane partnera (23). Istraživanje "Nasilje u obitelji u Republici Hrvatskoj" iz 2017. godine pokazuje da je 25 % ispitanika doživjelo neki oblik obiteljskog nasilja (23). Drugo istraživanje iz 2021. godine je pokazalo kako su muškarci žrtve nasilja u obitelji u 25 % slučajeva (2).

1.2. POSLJEDICE OBITELJSKOG NASILJA

Posljedice nasilja u obitelji mogu biti ozbiljne i dugotrajne. Šteta nanescna žrtvi ili ozljede mogu biti tjelesne, psihičke i socijalne (5). Žrtve mogu razviti tjelesne i emocionalne probleme, kao što su anksioznost, depresija, stresni poremećaj, nisko samopoštovanje, osjećaj bespomoćnosti i gubitak povjerenja u druge ljude. Fizičke posljedice mogu uključivati ozljede, modrice, prijelome, ozbiljne tjelesne povrede pa čak i smrt. Djeca koja svjedoče nasilju u obitelji trpe trajne posljedice povezane sa socijalnim i emocionalnim razvojem, lošim školskim uspjehom i mentalnim poremećajima (25).

Pregledni rad Holtzwoeth –Munroe i Stuart iz 1994. godine je pokazao kako nasilje u obitelji ima štetnije učinke na žene, nego na muškarce, jer je veća vjerojatnost da će žena pretrpjeti teške fizičke ozljede i simptome depresije, nego muškarci (26). Na temelju ranijih istraživanja, depresija i strah dovode do mnogo težih psihičkih ozljeda žrtve kao što su regresivno ponašanje i ponašanje na vlastitu štetu, izolacija, odavanje alkoholu/drogi ili kognitivnih poremećaja, te gubitka povjerenja, samopredbacivanja ili samoubojstava (27). Prema istraživanju koje je provela Agencija Europske Unije za temelja prava, pokazalo se da je kod najvećeg broja žrtava posljedica zlostavljanja, gubitak samopouzdanja i osjećaj ranjivosti (28).

1.2.1.1. Teorije nasilja u obitelji

Brojne su teorije koje pokušavaju objasniti agresivno ponašanje, a samim time i nasilje koje se događa u obitelji. Najjednostavnija podjela je ona koja ih dijeli na tri skupine: biološke, psihološke teorije i teorija socijalnog učenja. Osim njih su poznate i instinktivistička teorija, kognitivna teorija nasilja, psihodinamske teorije objašnjenja nasilja, i druge (29).

Biološka teorija polazi od pretpostavke da agresiju uzrokuju različiti biološki čimbenici koji utječu na ponašanje osobe. Prema ovom teorijskom objašnjenju zbog izloženosti tvarima poput alkohola, nikotina i sl. za vrijeme prenatalnog razvoja dolazi do promjena u središnjem živčanom sustavu djeteta, također kasnije tijekom života i drugi biološki čimbenici povećavaju rizik za nasilno ponašanje kao što su npr. nedostatak željeza i cinka, trovanje teškim metalima, ozlijede glave (mozga) i dr. Hormoni poput visoke razine testosterona, također su povezani s agresivnim ponašanjem (29).

Psihološke teorije nasilja usmjerene su na različite karakteristike osoba ali i na druge psihološke

čimbenike koje mogu utjecati na pojavu nasilnog ponašanja kao što su npr. traume iz djetinjstva, zlostavljanje u djetinjstvu, narcizam, potreba za moći i kontrolom, emocionalna nezrelost, nizak prag tolerancije, manipulativnost te različiti psihički poremećaji (poremećaji ličnosti, posttraumatski stresni poremećaj, depresija, ...). Povijest traume u djetinjstvu može ozbiljno utjecati na psihološki razvoj i emocionalnu regulaciju osobe, tako istraživanja navode da osobe koje su bile izložene nasilju tijekom odrastanja imaju predispoziciju da i same budu nasilne u odrasloj dobi (29).

Teorija socijalnog učenja polazi od pretpostavke da je nasilje u obitelji naučeni obrazac ponašanja prema kojem osoba koja je bila izložena ili svjedočila nasilju i sama kasnije u životu može postati nasilna ili biti žrtva nasilja. Ukoliko se radi o izloženosti nasilju tijekom odrastanja možemo govoriti o tzv. „*međugeneracijskom prijenosu nasilja kroz ciklus nasilja kroz obitelj*“ (29). Osim izloženosti nasilju kroz odrastanje prema ovoj teoriji nasilje se uči i kroz druge nasilne modele te na njega utječu i drugi čimbenici kasnije kroz život i to: kontekstualni, situacijski, kulturalni i društveni čimbenici koji pridonose nasilju ili ga prihvaćaju i potiču.

1.3. ZAKONODAVNI OKVIR ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI

Nasilje u obitelji predstavlja ozbiljan problem u kontekstu zaštite ljudskih prava, što potvrđuju mnogi domaći i međunarodni dokumenti. Zaštita od nasilja prvenstveno se fokusira na djecu i žene, jer su dosadašnja istraživanja pokazala da su oni najizloženiji različitim oblicima nasilja. U posljednje vrijeme pažnja istraživača i stručnjaka iz prakse se sve više preusmjerava i na ostale ugrožene skupine - zaštitu starijih osoba i osoba s invaliditetom žrtava nasilja u obitelji.

Do sedamdesetih godina prošlog stoljeća obiteljsko nasilje nije bilo uvršteno u zakonodavni okvir, već se smatralo privatnom stvari svake obitelji. Nasilničko ponašanje u Republici Hrvatskoj do kraja devedesetih nije bilo inkriminirano, stoga policija u okviru svojih zakonodavnih ovlasti nije mogla puno toga učiniti u zaštiti žrtve nasilja u obitelji (3). Današnji stavovi su potpuno suprotni, pravo na kažnjavanje počinitelja kaznenih djela prešlo je s privatnog na javno pravo, te je zaštita od obiteljskog nasilja i drugih kaznenih djela povjerena državi. Država je sada odgovorna za reguliranje ove problematike na učinkovit način i zaštitu svojih građana. Nasilje u obitelji danas se smatra neprihvatljivim i kaznenim djelom, te ga reguliraju brojni zakonski akti kao ozbiljno kršenje temeljnih ljudskih prava (30).

Republika Hrvatska se, potpisivanjem brojnih međunarodnih dokumenata, obvezala uvesti zakonodavstvo koje će osigurati standarde zaštite od nasilja, uključujući obiteljsko nasilje. Koncept nulte tolerancije prema nasilju relativno je nov, jer je nasilje nekoć bilo prihvaćeno unutar obitelji. Republika Hrvatska potpisnica je mnogih međunarodnih pravnih dokumenata Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe usmjerenih na zaštitu žrtava nasilja. Ovi dokumenti, zajedno s nacionalnim zakonodavstvom i strateškim planovima, čine pravni okvir za zaštitu žrtava obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama (30).

1.3.1. Međunarodni pravni izvori zaštite od nasilja u obitelji

Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine i Deklaracija Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama iz 1993. godine temelji su za sve konvencije, pravilnike i zakone o zaštiti od nasilja u obitelji koji su slijedili. Prije njih kao važne dokumente je bitno spomenuti i Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine te Konvenciju o pravima djeteta iz 1989. godine.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine koja jamči pravo na život, osobnu sigurnost, privatni i obiteljski život, propisuje zabranu mučenja, ropstva i prisilnog rada, pravo na pravično suđenje s pretpostavkom nevinosti do dokaza krivnje, te zabranu proglašenja krivim bez zakonske osnove. Također, jamči pravo na privatni i obiteljski život, slobodu misli, savjesti, vjere, izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja, pravo na brak, djelotvoran pravni lijek i zabranu diskriminacije. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, uz dodatne protokole, osigurava i druga prava. Nitko ne smije biti lišen imovine osim u javnom interesu ili prema zakonu, niti uskraćen za obrazovanje i slobodu izbora. Osuđeni za kazneno djelo ima pravo na žalbu pred višim sudom (31).

Konvencija o pravima djeteta

Jedinstvena želja za stvaranjem društva u kojem svako dijete može rasti, učiti, razvijati svoje talente, odrastati u obitelji, te biti sigurno i zaštićeno, rezultirala je usvajanjem Konvencije o pravima djeteta 1989. godine (32). Države članice Konvencije obvezuju se osigurati opstanak i razvoj djeteta. Odmah po rođenju, dijete mora biti upisano u matične knjige i imati pravo na ime, državljanstvo te, ovisno o situaciji, pravo da zna za svoje roditelje i uživa njihovu skrb (32). Djetetu se jamči pravo na očuvanje identiteta i ne može biti odvojeno od roditelja protiv njihove volje, osim kad nadležne vlasti tako odluče. Također, potrebno je poduzeti mjere protiv nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inozemstvu.

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji – „Istanbulska konvencija” – mjerilo je za međunarodne standarde u tom području. Istanbulska konvencija prihvaćena je u Istanbulu 2011. godine, a stupila na snagu 1. kolovoza 2014. godine kada je ratificirana od deset država članica Vijeća Europe. Europska unija je potpisnica od 2017. godine, a Hrvatska je ratificirala Istanbulsku konvenciju 12. lipnja 2018. godine.

Istanbulska konvencija je najvažniji međunarodni sporazum usmjeren na suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Njezin sveobuhvatan skup odredbi uključuje široke preventivne i zaštitne mjere te niz obveza za osiguranje odgovarajućeg kaznenopravnog odgovora na teška

kršenja ljudskih prava. Ovaj sporazum obuhvaća nova područja time što zahtijeva rješavanje temeljnih uzroka nasilja nad ženama, kao što su rodni stereotipi, štetne tradicije i opće manifestacije nejednakosti među spolovima (33).

Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena

Konvencija uključuje mjere za uklanjanje diskriminacije žena u političkom i javnom životu, priznavanje jednakih prava na državljanstvo, obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvene usluge, te prava u gospodarskom i društvenom životu (34). To obuhvaća obiteljske beneficije, bankarske kredite, sudjelovanje u rekreativnim i kulturnim aktivnostima, te ravnopravnost u bračnim i obiteljskim odnosima. Države potpisnice obvezuju se na primjenu načela ravnopravnosti spolova, uvođenje sankcija te osiguranje pravne zaštite, kako žene tako i muškarca. U konvenciji se posebno pažnja usmjerava na razvoj žena na selu, pristup zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i osnovnim životnim uvjetima (31).

1.3.2. Pravni okvir u Republici Hrvatskoj

Prvo ćemo spomenuti temeljni pravni akt Republike Hrvatske, Ustav Republike Hrvatske u kojem čl. 3 ističe najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, „slobodu, jednakost, nacionalnu ravnopravnost i ravnopravnost spolova, socijalnu pravdu, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva.“, a čl. 14. koji je specificirao načelo jednakosti „da svi u Republici Hrvatskoj imaju pravo na slobodu, neovisno o spolu, političko uvjerenje, društvenom položaju, te da su svi pred zakonom jednaki“ (35). Načelo ravnopravnosti, bez obzira na ustavom zajamčena prava, ipak nije dosegao razinu da možemo reći da je čl. 14. implementiran u sve pore društva, koji su i provodioci pravnih i organizacijskih poslova.

Nasilje u obitelji u Hrvatskoj se zakonski tretira kao prekršaj i kazneno djelo. Zbog nejasnih definicija, kazneno zakonodavstvo je doživjelo brojne izmjene. Vrhovni sud Hrvatske naglašava da razgraničenje između prekršaja i kaznenog djela ovisi o težini ugroze zaštićenog dobra, što se procjenjuje u svakom pojedinom slučaju. Kazneno djelo nasilja u obitelji obuhvaća širok spektar ponašanja, kao što su ponižavanje žrtve, fizičku nadmoć, nasilje u prisutnosti žrtve te verbalno vrijeđanje. Ponižavajuće ponašanje može uključivati izivljavanje, bezobzirno postupanje te druge oblike nasilja koji mogu podrazumijevati i dodatna kaznena djela (31).

Intenzitet nasilnog ponašanja u obitelji obuhvaća težinu i učestalost nasilja, kao i vrste primijenjenih sredstava i nastalih tjelesnih ozljeda. Ključni faktor u razlikovanju između kaznenog djela i prekršaja je kontinuitet nasilja, koji često traje godinama prije nego što žrtva prijavi nasilje. Počinitelj obično ima značajan utjecaj i autoritet nad žrtvom, što može spriječiti žrtvu da potraži pomoć, dok se nasilje s vremenom često pogoršava. Za utvrđivanje kontinuiteta nasilja važno je razgovarati sa žrtvom o prvom incidentu, karakterističnim događajima te najtežem ili posljednjem incidentu. Tijekom istražnog procesa ključno je utvrditi vrste primijenjenog nasilja, ozbiljnost ozljeda, kontekst i trajanje nasilnih djela.

Prva zakonska regulativa javlja se 1998. godine u obliku Obiteljskog zakona, i to u čl. 118. koji navodi „*U obitelji je zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog druga ili bilo kojeg punoljetnog člana obitelji*“ (15). Kažnjiva radnja iz ovog članka kažnjavala se kao prekršaj i nije bilo jasno precizirano tko je počinitelj i sam pojam nasilničkog ponašanja nije bio definiran (36). Također, nije bilo riješeno pitanje stjecaja kao ni razgraničeno što je prekršaj, a što kazneno djelo (37).

Nasilničko ponašanje je tek 2000. godine uvršteno u Kazneni zakon člankom 215: „*Član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine*“ (38), a 2006. godine je došlo do promijene u visini kazne zatvora za počinitelja kaznenog dijela nasilja u obitelji čime je zakonodavac jasno dao do znanja da nasilničko ponašanje u obitelji nije prihvatljivo. Nasilje u obitelji kao prekršaj uvedeno je 2003. godine u obliku Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (12, 39) koji je definirao pojam člana obitelji, svrhu sankcije za počinitelja, stavio naglasak na prevenciju, definirao psihičko i tjelesno nasilje dok ostale oblike nije.

Unaprjeđivanje ZZNO-a nastavlja se 2009. godine donošenjem novog zakona, koji je bio na snazi do 2017. godine. U tom zakonu preciznije je definirano ekonomsko nasilje, koje uključuje oštećenje ili uništenje imovine, zabranu ili onemogućavanje korištenja imovine, uzimanje prava ili zabranu raspolaganja osobnim prihodima, onemogućavanje zapošljavanja, prisiljavanje na ekonomsku ovisnost, te uskraćivanje sredstava za održavanje kućanstva i skrb o djeci ili uzdržavanim članovima (36).

Kazneni zakon iz 2011. godine značajno je izmijenio koncepciju inkriminacije obiteljskog nasilja, uvodeći kažnjavanje nasilničkog ponašanja u obitelji kroz niz kaznenih djela kao njihov kvalifikatorni oblik, dok je istovremeno obrisao nasilničko ponašanje kao zasebno kazneno djelo. Novi zakon, za razliku od starog, propisuje kvalificirane oblike određenih kaznenih djela protiv života i tijela ako su počinjena prema članu obitelji, ali ne predviđa posebno kazneno

djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. Ova nova koncepcija inkriminacije već je na početku primjene izazvala nesnalaženje u praksi, što je dovelo do smanjenja broja kaznenih djela i povećanja broja prekršaja obiteljskog nasilja (36).

Svi navedeni problemi i razlozi doveli su do ukidanja članka 215, a prilikom donošenja Kaznenog zakona 2013. godine uvedene su nove definicije poput izvanbračnog druga i istospolnog partnera. Pojam bliske osobe, koji obuhvaća članove obitelji, bivše bračne ili izvanbračne drugove, istospolne partnere te osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu, uveden je radi specifičnog međusobnog odnosa svih obuhvaćenih osoba, za koje je potrebno osigurati pojačanu kaznenopravnu zaštitu. Zbog toga je počinjenje kaznenih djela s elementima nasilja prema bliskoj osobi propisano kao kvalifikatorna okolnost tih kaznenih djela, što je u skladu sa zahtjevima Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (37). Iz statistike vidimo da je broj prekršaja za nasilje u obitelji za 2011. godinu bio 15 015, što je iznimno visok broj u odnosu na predstojeće godine: 2012. godine - 14 874; 2013. godine - 14 335; 2014. godine - 12 255; 2015. godine - 12 255 (36) .

Tek 2015. godine pod pritiskom struke ali i javnosti u Kazneni zakon dodan je članak 179.a koji navodi (3): *„Tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine“*(40) te 2024. godine izmijenjen i dopunjen čl. 179.a Kaznenog zakona *“ Tko grubo, učestalo ili na drugi način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine“* (41).

Nasilje u obitelji kao prekršaj obuhvaća manje ozbiljne incidente poput verbalnih prijetnji ili lakših fizičkih napada. U hrvatskom zakonodavstvu prekršaji nasilja u obitelji uključuju prijetnje, uvrede, ometanje mira i slično, dok kaznena djela obuhvaćaju ozbiljne prijetnje smrću, teške tjelesne ozljede, silovanje, zlostavljanje. Kaznena djela nasilja u obitelji uključuju kaznena djela protiv života i tijela, slobode i prava čovjeka, te kaznena djela protiv braka, obitelji i djece. Prilikom zaprimanja prijave čl. 179.a često je povezan s čl. 139. upućivanjem ozbiljne prijetnje smrću žrtvi: st.1 *„Tko drugome ozbiljno prijeti kakvim zlom da bi ga ustrašio ili uznemirio...“* (42).

st.2.. „*Tko drugome ozbiljno prijeti da će njega ili njemu blisku osobu usmrtiti, teško tjelesno ozlijediti, oteti, ili mu oduzeti slobodu, ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom, ionizirajućim zračenjem, oružjem, opasnim oruđem ili drugim opasnim sredstvom, ili uništiti društveni položaj ili materijalni opstanak...*“

st.3 „*Ako je kazneno djelo iz stavka 1. i 2. počinjeno prema službenoj ili odgovornoj osobi u vezi s njezinim radom ili položajem ili prema novinaru u vezi s njegovim poslom, ili prema većem broju ljudi, ili ako je prouzročilo veću uznemirenost stanovništva, ili ako je osoba kojoj se prijeti dulje vrijeme stavljena u težak položaj.....*“ (42), te čl. 117 tjelesne ozljede, čl. 118. teške tjelesne ozljede i čl. 177. povrede djetetovih prava, koji je definiran Kaznenim zakonom na način ako: st.1 „*Roditelj, posvojitelj, skrbnik ili druga osoba koja grubo zanemaruje svoje dužnosti podizanja, odgoja i obrazovanja djeteta....*čl. 2. „*Tko prisili dijete na pretjerani rad ili rad koji ne odgovara njegovoj životnoj dobi, na prosjačenje ili ga navodi na drugo ponašanje koje je štetno za njegov razvoj ili na drugi način grubo zlorabi djetetova prava...*“ (12). U prvih šest mjeseci 2016. godine zbog prekršaja počinjenih nasiljem u obitelji prijavljeno je 5 455 osoba, od čega 4 178 muškaraca i 1 277 žena (43).

Prema članku 10. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, nasilje u obitelji je „*primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda, tjelesno kažnjavanje ili drugi način ponižavajućeg postupanja prema djeci, psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost, spolno uznemiravanje, ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganje osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci, zanemarivanje potrebe osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje*“ (36).

Problematika obiteljskog nasilja kao što je već spomenuto regulirana je kaznenim i prekršajnim zakonodavstvom. Kaznenopravno, pitanje nasilja u obitelji obuhvaćeno je materijalnim odredbama kaznenog zakona i procesnim odredbama Zakona o kaznenom postupku (36). Prekršajnoppravna regulacija provodi se prema materijalnim odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, uz supsidijarnu primjenu Prekršajnog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mlade, Zakon o socijalnoj skrbi, Obiteljski zakon, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Zakon o zaštiti svjedoka, Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, Zakon o suzbijanju diskriminacije i Zakon o ravnopravnosti spolova, te Zakon o životnom

partnerstvu osoba istog spola (44). Pri odlučivanju o tome treba li podnijeti prijavu prema članku 179.a Kaznenog zakona ili članku 10. ZZNO-a, potrebno je uzeti u obzir da je nasilje u obitelji prema članku 179.a kazneno djelo, što predstavlja teži oblik kažnjive radnje u usporedbi s nasiljem iz članka 10. ZZNO-a, koje se smatra prekršajem. Kazneni postupak bi trebao biti pokrenut samo za posebno grube i dugotrajne oblike nasilja, zlostavljanja i drskog ponašanja, dok bi u svim drugim slučajevima trebalo podnijeti optužni prijedlog za prekršaj prema članku 10. ZZNO-a (36).

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji sadrži niz precizno definiranih mjera za postupanje i suradnju nadležnih tijela (policije, centra za socijalnu skrb, odgojno-obrazovnih i zdravstvenih ustanova te pravosudnih tijela) uključenih u otkrivanje i suzbijanje nasilja te pružanje pomoći i zaštite osobama izloženim bilo kojem obliku obiteljskog nasilja. Posebna pažnja posvećena je postupanju nadležnih tijela prema djeci koja su žrtve ili svjedoci obiteljskog nasilja. Protokol je posebno važan za policiju jer detaljno razrađuje taktike postupanja, od zaprimanja dojave o obiteljskom nasilju i intervencije na mjestu događaja do primjene policijskih ovlasti i podnošenja prekršajnih i kaznenih prijava (36).

Statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske za 2020. godinu na području Republike Hrvatske, pokazuju da je zaprimljeno 7 895 Kaznenih djela na štetu djece i obitelji, 2021. godine 9 045, a za 2022. godinu na području Republike Hrvatske 9 776 (45).

Prilikom nasilja u obitelji počinitelj vrlo često nanese tjelesne ozljede žrtvi, čl. 117. st.2 koji je definiran tako da se kažnjava kaznom zatvora do tri godine tko iz mržnje ranjive skupine tjelesno ozljedi ili naruši zdravlje, a tko to učini na grublji i teži način kažnjava se kaznom zatvora do 8 godina prema čl. 118. st.2. (41).

Statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova pokazuju da se svake godine ubije od 22 do 45 žena godišnje, 65 % od strane njihovih supružnika, te je iz tog razloga izmjenom i dopunom Kaznenog zakona 2024. godine donesen novi članak 111.a. „Teško ubojstvo ženske osobe“, koji je opisan da načina da „*Tko počini rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora*“, a da se kod odlučivanja tog kaznenog djela uzme u obzir „...*da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju*“ (41).

1.4. DOSADAŠNJE SPOZNAJE O POČINITELJIMA NASILJA U OBITELJI

Dosadašnje spoznaje o počiniteljima nasilja u obitelji ukazuju na kompleksnost i raznolikost faktora koji mogu doprinijeti takvom ponašanju. Prvo ćemo reći malo o samoj povijesti do kakvih spoznaja i na koji način se karakterizirao počinitelj, a nakon toga samu sadašnjicu i istraživanja koja su uvelike pridonijela razumijevanju agresivnosti i nasilju u obitelji.

1.4.1. Razvoj profiliranja počinitelja kaznenih djela

Razvoj profiliranja počinitelja kaznenih djela kreće sa razvojem kriminologije kao znanosti, iako postoje neki zapisi i ranije koji se mogu smatrati pretečom profiliranja. Rani kriminolozi su imali različite teorije o uzrocima kriminala. Neki su autori smatrali kako je kriminalno ponašanje rezultat loših životnih okolnosti, dok su drugi smatrali da postoje "rođeni kriminalci" tj. osobe s prirođenim sklonostima za zločin zbog svojih mentalnih ili fizičkih nedostataka. Pretpostavljalo se da takvi pojedinci imaju veću predispoziciju za kriminalno ponašanje. Također, neki stručnjaci su tvrdili da kriminalci pokazuju određene karakteristike koje ih razlikuju od ostalih (4). Jedan od najpoznatijih prvih istraživača koji je napravio tipologiju kriminalaca na osnovu njihovih antropoloških obilježja je bio Cesare Lombroso, talijanski psihijatar, antropolog i kriminolog, te su po njemu kriminalci imali tjelesne i mentalne anomalije u većoj mjeri nego nekriminalci, i to posebice anomalije lubanje te asimetričnost kostiju lica. Njegova teorija premda je postala popularna, kao i druge teorije koje su samo na osnovu fizičkog izgleda identificirale kriminalce kao npr. frenologija, su kasnije odbačene kada su prepoznati i drugi čimbenici koji su prepoznati kao važni za kriminalno ponašanje. Te rane teorije dale su svoj doprinos u razvoj profiliranja počinitelja kaznenih djela kakvoga danas poznajemo.

1.4.1.1. Kriminološko i kriminalističko profiliranje

Kriminološko profiliranje

Kriminološko profiliranje podrazumijeva određivanje profila, tj. to je terminologija koja uključuje pojmove kao što su profiliranje počinitelja, kriminalne osobnosti, istražno i psihološko profiliranje. Također se koriste termini poput analize mjesta zločina, profiliranja mjesta zločina, istražne psihologije i statističkog profiliranja. Iako ne postoji univerzalna

definicija, svi ovi termini se u literaturi često grupiraju pod zajednički pojam "kriminalističko profiliranje" (46).

Teorija ličnosti polazi od pretpostavke da je ljudsko ponašanje konzistentno i predvidljivo, iako neki socijalni psiholozi smatraju da ličnost nije pouzdan prediktor djelovanja u specifičnim situacijama. Temeljna pogreška u atribuciji javlja se kada se ponašanje tumači isključivo kao rezultat unutarnjih osobina, dok se situacijski utjecaji zanemaruju. Profiliranje se primjenjuje na slučajeve s ekstremnom patologijom, a osobine ličnosti najbolje se procjenjuju kroz višestruka ispitivanja. Predviđanje ponašanja opasnih počinitelja povezano je s profiliranjem (10).

Kriminalističko profiliranje

To je proces koji koristi dostupne informacije o počinjenom zločinu i mjestu zločina kako bi se sastavio psihološki profil nepoznatog počinitelja (4). Profileri koriste podatke s mjesta zločina, uzimajući u obzir faktore kao što su stanje mjesta zločina, dokazi o korištenom oružju i kalibru, te postupci počinitelja ili poruke koje je ostavio žrtvi, psihološke i demografske karakteristike. Dodatne informacije uključuju prostorni obrazac zločina, način na koji je počinitelj došao i otišao s mjesta proces profiliranja varira među stručnjacima, ovisno o njihovoj obuci, ali cilj je isti, donijeti zaključke o ponašanju počinitelja, njegovim osobnim i fizičkim karakteristikama (47). Kombiniranjem znanja iz različitih disciplina, profiliranje pruža sveobuhvatniji pogled na zločin i počinitelja, što je posebno korisno u složenim i teškim slučajevima (4).

Točno definiranje ciljeva i strukture kriminalističkog profiliranja nije jednostavno zbog raznolikih tehnika koje se koriste i stalnog razvoja ovog područja, što dovodi do stvaranja različitih koncepcija primjene u praksi kriminalistički profil obično sadrži informacije koje pomažu u opisivanju biografskih karakteristika mogućeg počinitelja zločina (4).

Takvi profili najčešće uključuju: demografske karakteristike, kaznenu evidenciju, status zaposlenosti, obiteljsku pozadinu, navike, društvene interese i sl.

Kombiniranjem znanja iz različitih disciplina, profiliranje pomaže u prevenciji budućih zločina kroz prepoznavanje obrazaca i ranih znakova, bolje razumijevanje prirode i motivacije počinitelja na nasilje. Ograničenja ovakvog profiliranja su da može dovesti do krivih zaključaka, podložna je subjektivnim interpretacijama koje ovise o iskustvu i pristranosti službenih osoba.

1.4.2. Dosadašnja spoznaje o obilježjima počinitelja kaznenih djela u obitelji

Mali je broj do sada provedenih istraživanja koja su se bavila recidivistima kaznenih djela počinjenih u obitelji. Ona koja su do sada provedena su pokazala kako rani početak kriminalne karijere, te kako konzumiranje droga i nezaposlenost počinitelja utječu na češće činjenje kaznenih i prekršajnih djela s elementima nasilja (48).

Istraživanja također pokazuju kako su demografske karakteristike, osobna povijest počinitelja s naglaskom na izloženost zlostavljanju u obitelji, psihološke karakteristike pojedinca te konzumacija opijata predispozicija za počinjenje nasilja u obitelji. Istodobno, značajno je manji broj istraživanja koja su bila usmjerena na ispitivanje čimbenika rizika za izloženost nasilju od strane partnera i dobiveni rezultati su manje konzistentni. Istraživanja na globalnim i nacionalnim razinama pokazuju da su muškarci značajno češće počinitelji nasilja u obitelji (22). Tako podaci Svjetske zdravstvene organizacije iz 2005. godine pokazuju da je prevalencija tjelesnog i seksualnog zlostavljanja žena tijekom života od strane muškog počinitelja od 15 % do 71 % (22). Prema izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova u Republici Hrvatskoj u 2022. godini muškarci su bili počinitelja prekršajnih djela obiteljskog nasilja u 77 % slučajeva, a žene u 23 % slučajeva (23). Također je u 2022. godini vidljiv porast kaznenih djela nasilja u obitelji za 9.2 % u odnosu na 2021. godinu, te je u istoj godini bilo počinjeno 129 slučajeva silovanja od čega je samo u 1 slučaju žrtva bio muškarac (23, 49).

Alkohol kao krimogeni čimbenik koji utječe na nasilje u obitelji, istražuje se u gotovo svakom istraživanju na temu nasilja u obitelji, te možemo reći da je alkohol prvo što povezujemo s nasiljem. Istraživanje provedeno u industrijskom naselju Chinchwad od srpnja 2015. godine do rujna 2017. godine pokazalo je da su alkoholičari koje su počinili nasilje u obitelji, najčešće imali komorbidni psihijatrijski poremećaj i to 34 % anksiozne poremećaje, a 25 % depresiju, te da kod 13 % bila prisutna paranoidna ljubomora (7).

Romans i suradnici (2000) su napravili tipologiju počinitelja nasilja u obitelji koja kategorizira osobe koje se nasilno ponašaju prema članovima obitelji prema različitim karakteristikama i motivacijama (9).

1. *ciklički emocionalno nestabilni počinitelji* - karakteriziraju ih intenzivne emocionalne promjene i nagle promjene raspoloženja. Njihovo nasilno ponašanje uključuje periode smirenosti i ljubavnosti do iznenadnog bijesa i agresije. Često su izuzetno ovisni o svojim

partnerima što dovodi do straha od napuštanja i intenzivne ljubomore.

2. *pretjerano kontrolirajući počinitelji* - koriste nasilje kao sredstvo za potpunu kontrolu nad partnerom ili članom obitelji. Ovakav počinitelj nije nužno tjelesno nasilan, nasilje može uključivati emocionalno, psihičko i ekonomsko zlostavljanje. Počinitelj ovih karakteristika često žrtvu izolira od vanjskog svijeta.

3. *psihopatski počinitelji* - su osobe s antisocijalnim poremećajem ličnosti i slični poremećajima. U većini oni često ne pokazuju empatiju ili kajanje za svoja djela. Njihovo nasilje je hladno i proračunato

Također, imamo počinitelje koji postaju *nasilni pod utjecajem supstanci* i *reaktivne počinitelje* koji reagiraju nasilno s obzirom na određene stresne ili konfliktne situacije.

Problemi u donošenju zaključaka o obilježjima počinitelja nasilja u obitelji na temelju dosadašnjih istraživanja su različita kvaliteta provedenih istraživanja, retrospektivni dizajn provedenih, selekcionirani uzorak, nedostatak kontrolne skupine ispitanika, korištenje različitih mjernih instrumenata, itd. (9). Navedeno onemogućava stvaranje jasnih i primjenjivih kategorija koje bi obuhvatile sve počinitelje.

1.5. SANKCIONIRANJE POČINITELJA

Sankcioniranje počinitelja nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, te Kaznenim zakonom.

Počinitelju prekršaja iz ZZNO moguće je izreći zaštitne mjere, novčanu kaznu, kaznu zatvora i druge sankcije prema Prekršajnom zakonu.

Svrha zaštitnih mjera je spriječiti nasilje, osigurati zaštitu žrtve te ukloniti okolnosti koje potiču počinitelja na kažnjivo ponašanje. Zaštitne mjere mogu se izreći samostalno, a sud ih može donijeti po službenoj dužnosti ili na prijedlog tužitelja, žrtve ili centra za socijalnu skrb. Sud može preispitati trajanje zaštitne mjere i prije isteka te je zamijeniti ili ukinuti. ZZNO propisuje četiri vrste zaštitnih mjera: obvezan psihosocijalni tretman počinitelja od najmanje 6 mjeseci, obvezno liječenje od ovisnosti do 1 godine, zabranu približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve te udaljenje iz zajedničkog doma (50).

ZZNO (11) tumači da je svrha spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve te ukloniti okolnosti koje potiču počinjenje novih prekršaja. Sud može nad počiniteljem nasilja u obitelji primijeniti mjere:

- „obvezni psihosocijalni tretman,
- zabrana približavanja žrtvi,
- zabrana uznemiravanja ili uhođenja,
- udaljenje iz stana ili kuće,
- obvezno liječenje od ovisnosti,
- oduzimanje predmeta korištenog u prekršaju“

Uvođenje bilo koje zaštitne mjere ne bi se trebalo svoditi samo na jednu mjeru, već bi trebalo uzeti u obzir različite uvjete i uzroke koji leže u osnovi kaznenih djela (44). Osnovna svrha ovih mjera je spriječiti nasilje, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtava te eliminirati okolnosti koje potiču počinitelje na nasilno ponašanje, te otkloniti opasnosti koje potiču počinitelja na ponavljanje djela (11).

Kazneni zakon Republike Hrvatske propisuje sigurnosne mjere kako bi se uklonile okolnosti koje omogućuju ili potiču počinjenje novih kaznenih djela (12), dok ZZNO čl. 11 propisuje zaštitne mjere (11).

Za zaštitu žrtava nasilja u obitelji, zakon predviđa više mjera, uključujući obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, zabranu približavanja i psihosocijalni tretman počinitelja. Sud izriče psihosocijalni tretman počinitelju koji je počinio kazneno djelo nasilja ako postoji rizik od ponavljanja istog ili sličnog djela (51), a za počinitelja koji ne postupa po izrečenim mjerama, kaznit će se kaznom zavora najmanje deset dana (11).

Prema čl. 98. Zakona o kaznenom postupku, ako je osnovana sumnja da je počinitelj počinio kazneno djelo i ostvareni su uvjeti za izricanje istražnog zatvora, počinitelju se mogu izreći mjere opreza. Sud i državni odvjetnik mogu, uzimajući u obzir rezultate individualne procjene potreba žrtve i bliskih osoba žrtve te potrebe zaštite, odrediti primjenu jedne ili više takvih mjera, uz obrazloženo rješenje. Okrivljenik će biti upozoren da će se u slučaju nepoštivanja izrečene mjere, ona zamijeniti istražnim zatvorom (52).

„Mjere opreza su:

- zabrana napuštanja boravišta,
- zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja,
- obveza redovitog javljanja određenoj osobi ili državnom tijelu,
- zabrana približavanja određenoj osobi,
- zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom,
- zabrana obavljanja određene poslovne aktivnosti,
- privremeno oduzimanje putne i druge isprave za prijelaz državne granice,
- privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom,
- zabrana uhođenja ili uznemiravanja žrtve ili druge osobe,
- udaljenje iz doma,
- zabrana pristupa internetu“ (52).

ZZNO (11) predviđena je kazna od 300,00 EUR do 2 500 EUR, a kazna zatvora do 90 dana, sve ovisi da li su bila prisutna djeca, starije osobe, osobe s invaliditetom i da li je ponovljeno

nasilje u obitelji, dok je Kaznenim zakon za čl. 179.a predviđena kazna zatvora do tri godine, a ako su počinjenja druga kaznena djela uz nasilje u obitelji, kao npr. tjelesna ozljeda ili prijetnja, počinitelj može biti strože kažnjen, prema odgovarajućim odredbama Kaznenog zakona.

1.5.1. Tretmani i pristupi u radu s nasilnicima

Kada je riječ o radu s počiniteljima nasilja u obitelji, cilj tretmana trebao bi biti zaustavljanje nasilja, a ne nužno poboljšanje partnerskih odnosa. Postoje četiri pristupa koji se koriste u radu s počiniteljima nasilja u obitelji:

- Psihoanalitički pristup
- Kognitivno –bihevioralni pristup
- Sistemsko – obiteljski pristup
- Profeministički pristup (53)

Rezultati evaluacijskih istraživanja (53) pokazuju da kognitivno-bihevioralni pristup, primijenjen u grupnom kontekstu, pruža mnoge prednosti u radu s problemom kontrole srdžbe i promjenom uvjerenja i stavova koji potiču nasilničko ponašanje. Programi koji kombiniraju rad na kontroli srdžbe s promjenom negativnih uvjerenja i stavova pokazuju se posebno učinkovitima. Dosadašnja iskustva ukazuju na potrebu promjene muškarčevog stava prema ženama, s obzirom na činjenicu da su muškarci češće počinitelji nasilja. Iako problem u kontroli srdžbe može biti prisutan i u drugim socijalnim kontekstima, kao što su muški odnosi među sobom, neki muškarci i dalje opravdavaju nasilje nad partnericom. Ovo opravdanje često proizlazi iz dominirajuće muške kulture i uvjerenja da su žene podređene muškarcima (54).

2. CILJ RADA

Cilj istraživanja je utvrditi neka socio-demografska i kriminološka obilježja počinitelja kao i obilježja samih kaznenih djela počinjenih u obitelji u Splitsko-dalmatinskoj županiji retrospektivnom analizom podataka koji su dostupni u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, a počinjeni su tijekom 2022. godine

3. IZVORI PODATAKA I METODE

3.1. Izvori podataka

U ovom istraživanju su korišteni podaci dostupni u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i to Dnevnik događaja, Registar osoba i osobnih isprava, manji dio Evidencije kaznenih djela, prijavljenih i oštećenih osoba, na području Policijske uprave splitsko – dalmatinske, koji se odnose na članke: 179.a, 139, 117, 118, 177 Kaznenog zakona Republike Hrvatske, za razdoblje od 1. siječnja 2022. godine u 00,00 sati do 31. prosinca 2022. godine u 23,59 sati.

3.2. Metode

Podaci su prikupljeni retrospektivno uvidom u Informacijski sustav Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Unaprijed pripremljenim strukturiranim upitnikom ispitivana su obilježja počinitelja kaznenog djela nasilja u obitelji (članci 179.a, 117, 118, 139, 177) Kaznenog zakona RH. Strukturirani upitnik sastojao se od 25 pitanja koji je obuhvaćao socio-demografska i kriminološka obilježja počinitelja kaznenih djela u obitelji, kao i obilježja samog djela (*Tablica 1*).

Analizirali smo dostupne kriminalističke podatke o počiniteljima kaznenih djela u obitelji, kao što su policijski izvještaji, službeni unos događaja u informacijski sustav, osobni podatci o počiniteljima, evidencije događaja za svakog počinitelja kao i manji dio evidencije kaznenih djela prijavljenih i oštećenih osoba.

Za potrebe rada dobivena je suglasnost Policijske uprave splitsko-dalmatinske, Službe za izvještajnu analitiku i odnose s javnošću od dana 7. lipnja 2023. godine. Identitet ispitanika koji su uključeni u istraživanje je u potpunosti zaštićen, a podaci su korišteni samo u svrhu istraživanja.

3.3. Ispitanici

U istraživanje je uključeno 256 osoba oba spola koje su bile počinitelji nasilja u obitelji na temelju članaka 179.a, 117, 118, 139, 177 Kaznenog zakona Republike Hrvatske na području Policijske uprave splitsko-dalmatinske, koja u svojoj nadležnosti ima sedamnaest policijskih postaja te su sve obuhvaćene istraživanjem (*Tablica 2*), i to u razdoblju: od 1. siječnja 2022. godine do 31. prosinca 2022. godine. U navedenom razdoblju je na području Policijske uprave splitsko-dalmatinska zabilježeno ukupno 256 kaznenih djela nasilja u obitelji te je kaznenu prijavu podnijelo 270 osoba. Također, četiri policijske postaje (Postaja aerodromske policije Resnik, Postaja prometne policije Split, Postaja pomorske policije Split, Postaja granične policije Trilj) nisu obuhvaćene istraživanjem budući da tijekom ispitivanog razdoblja nisu zaprimile dojavu ni kaznenu prijavu za kazneno djelo nasilja u obitelji.

3.4. Svrha istraživanja

Svrha istraživanja je proširiti postojeća znanja o počiniteljima kaznenih djela nasilja u obitelji kako bi se dobio tzv. profil tipičnog počinitelja nasilja u obitelji te s obzirom na to da se radi o kaznenim djelima koja imaju visoku prevalenciju i veliki recidivizam stekao bolji uvid i proširile spoznaje o samim počiniteljima te na taj način omogućila njihova identifikacija kao i identifikacija konzistentnih obrazaca ponašanja i karakteristika počinitelja nasilja u obitelji. Istraživanje će imati i primjenu u praksi tako da će poboljšati razumijevanje problema obiteljskog nasilja te pomoći u kreiranju specifičnih preventivnih aktivnosti za smanjenje nasilja u obitelji te kreirati specifičniji tretmanski programi za počinitelja nasilja u obitelji.

3.5. Analiza i prikaz podataka

U obradi podataka korištene su metode deskriptivne statistike primjenom Microsoft Excela. Rezultati su prikazani kroz analizu frekvencija odgovora i njihovih distribucija kroz vizualne prikaze putem grafikona i tablica.

Tablica 1. *Upitnik za prikupljanje podataka*

UPITNIK	
<i>Socio-demografska i kriminološka obilježja počinitelja kaznenih djela u obitelji</i>	
1.	Prikaz mjesta počinjenja kaznenog djela
2.	Godina rođenja počinitelja
3.	Spol počinitelja
4.	Obrazovni status počinitelja
5.	Zanimanje počinitelja
6.	Roditeljski status počinitelja
7.	Bračni status počinitelja
8.	Rodbinski odnos počinitelja s žrtvom/ma
9.	Koliko dugo je nasilje u obitelji trajalo do same prijave?
10.	Tko je dojavio nasilje u obitelji?
11.	Broj žrtava prilikom jednog događaja
12.	Mjesec počinjenja kaznenog djela
13.	Vrijeme (sati) počinjenja djela
14.	Mjesto počinjenja djela
15.	Zakonska osnova po kaznenoj prijavi (članak KZ-a)
16.	Oblici nasilja koji su počinjeni kaznenim djelom
17.	Ranija kriminološka povijest počinitelja u kaznenom djelu/prekršaju
18.	Ranija viktimizacija počinitelja kaznenog djela (oštećenik u nekom kaznenom djelu/prekršaju)
19.	Je li počinitelj bio pod utjecajem alkohola prilikom počinjenja kaznenog djela?
20.	Je li počinitelj bio pod utjecajem psihoaktivnih tvari prilikom počinjenja kaznenog djela?
21.	Da li je počinitelj ozlijeđen prilikom počinjenja kaznenog djela?
22.	Da li je počinitelju bila potrebna liječnička pomoć?
23.	Postoje li informacije o tome da počinitelj ima tjelesni invaliditet?
24.	Da li je kod počinitelja ranije zabilježena neka vrsta psihološkog poremećaja?
25.	Prikaz razloga zbog odbačaja kaznene prijave

4. REZULTATI

U tablicama koje slijede prikazani su podaci o socio-demografskim karakteristikama počinitelja nasilja u obitelji, kao što su spol, dob, zanimanje, mjesto, bračni i roditeljski status, obrazovanje, odnos sa žrtvom počinitelja kaznenog djela, kao i neka kriminološka obilježja počinitelja u trenutku počinjenja djela.

Iz *Tablice 2* je vidljivo da se 38.7 % prijavljenih kaznenih djela dogodio na području Splita, I i II Policijske postaje Split.

Tablica 2 Prikaz mjesta počinjenja kaznenog djela

<i>Mjesto počinjenja kaznenog djela</i>		
<i>Policijska postaja</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
I PP SPLIT	53	20.7
II PP SPLIT	46	18.0
PP KAŠTELA	27	10.5
PP SOLIN	25	9.8
PP TROGIR	20	7.8
PP MAKARSKA	15	5.9
PGP IMOTSKI	11	4.3
PGP VRGORAC	3	1.2
PP SINJ	14	5.5
PP HVAR	13	5.1
PP BRAČ	11	4.3
PP VIS	1	0.4
PP OMIŠ	17	6.7
UKUPNO	256	100

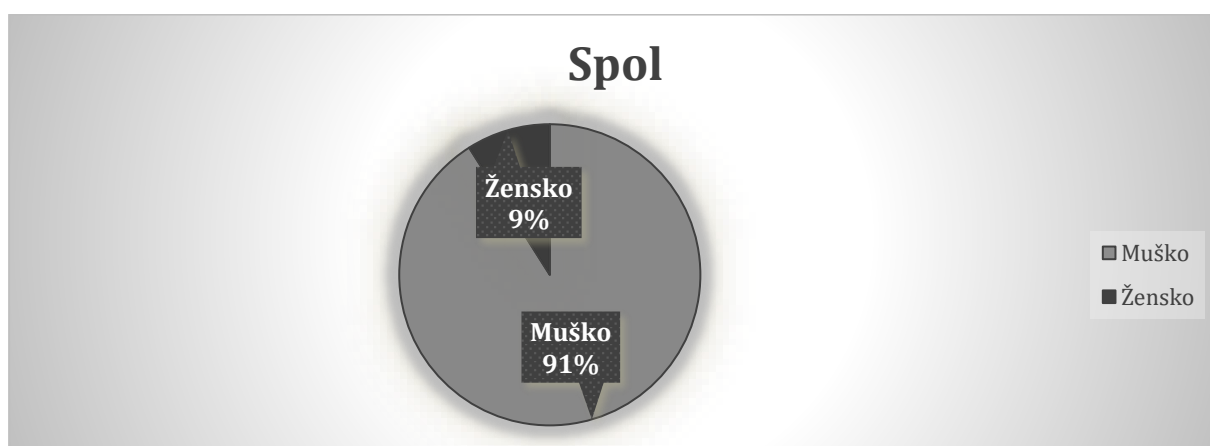
Legenda: PP – policijska postaja; PGP – postaja granične policije

U *Tablici 3* prikazana je distribucija dobi počinitelja te je vidljivo da najveći udio počinitelja nasilja u obitelji (61.3 %) u dobi između 33 godine i 52 godine života, upućuje na faktor rizika počinitelja koji se nalaze u srednjim godinama.

Tablica 3 Prikaz distribucije dobi počinitelja nasilja u obitelji

Godina rođenja	Počinitelji nasilja u obitelji	
	N	%
1930 – 1949	9	3.5
1950 – 1969	38	14.8
1970 – 1989	157	61.3
1990 – 2009	52	20.3
Ukupno	256	100

U *Grafu 1* prikazan je udio počinitelja nasilja u obitelji prema spolu te iz istoga vidimo kako je 91.6 % (234 osobe) počinitelja kaznenog djela bilo muškog spola, 8.6 % (22 osobe) ženskog spola.

Graf 1 Prikaz spol počinitelja kaznenog djela

U prikazanom obrazovnom statusu počinitelja nasilja u obitelji (*Tablica 4*) vidljivo je da su počinitelji većinom bile osobe srednje stručne spreme, njih 68 %, nakon kojih slijede osobe sa završenom osnovnom školom ili bez završene osnovne škole 21.5 %, te osobe sa visokom 7 % i 3.5 % višom stručnom spremom.

Tablica 4 Prikaz obrazovnog statusa počinitelja kaznenog djela

Razina obrazovanja	Počinitelji nasilja u obitelji	
	N	%
Nezavršena osnovna škola/osnovna škola	55	21.5
Srednja škola	174	68.0
Viša škola /prvostupnik	9	3.5
Fakultet /magistar znanosti i više	18	7.0
Ukupno	256	100

Prikazana zanimanja u *Tablici 5* počinitelja nasilja u obitelji, vidljivo je kako 21 % počinitelja u zanimanju djelatnik, koji je širok spektar mogućih zanimanja, iza njih slijede tehničari 6.6 %, mornari ili brodarski strojar sa 6.3 % dok je udio od 4.7 % konobari i 4.7 % kuhari.

Tablica 5 Prikaz zanimanja počinitelja kaznenog djela

Zanimanje	Počinitelji nasilja	
	N	%
Djelatnik	54	21.0
Kuhar	12	4.7
Automehaničar	11	4.2
Konobar	12	4.7
Mornar/Brodski strojar	16	6.3
Tehničar	17	6.6
Vozač	10	3.9
Elektrotehničar	8	3.1
Ekonomist	8	3.1
Umirovljenik	8	3.1
Inženjer	9	3.5
Mehaničari strukovnog zanimanja	7	2.7
Ostali*	87	34.0
Ukupno	256	100

Legenda: *U skupinu ostalih zanimanja uključena su zanimanja koja su bila zastupljena u malom udjelu: pravnici i upravni referenti (5), trgovac (4), autolimar (4), strojobravar(3),informatičar (4), vodoinstalater, građevinski djelatnik (4), liječnici i medicinsko osoblje (3), policajac (2), vojnik (2), defektolog (2), profesor (2), stranci (2), elektroinstalater (2), bravar (2), obrađivač metala (2), domaćica (4), hotelijer, frizer, pekar, mesar, šumar, fotograf, soboslikar, stolar, keramičar, komercijalist, kamenorezac, poljoprivrednik, tehnički crtač, monter strojeva, student i učenica (1).

Većina počinitelja nasilja u obitelji tj. njih 26.2 % ima jedno dijete, a nakon njih slijede počinitelji koji nemaju djece (25.4 %) i oni sa dvoje djece (13.7 %) (Tablica 6). Također, je vidljivo da za 29.3 % počinitelja nema podataka o djeci, s obzirom da djeca koja nisu prisustvovala događaju nisu ni evidentirana, te pretpostavljamo da postoji mogućnost da je realno roditeljski status počinitelja nasilja drugačiji od brojki navedenih u tablici.

Tablica 6 Prikaz roditeljskog statusa počinitelja nasilja

Broj djece	Počinitelji nasilja	
	N	%
Nema djece	65	25.4
Jedno dijete	67	26.2
Dvoje djece	35	13.7
Troje djece	13	5.0
Četvero djece	1	0.4
Nema informacija	75	29.3
Ukupno	256	100

U Tablici 7 prikazan je bračni status počinitelja nasilja u obitelji te je iz iste vidljivo kako je većina počinitelja i to njih 53.1 % u trenutku počinjenja kaznenog djela bilo u bračnoj i izvanbračnoj zajednici, nakon njih slijede samci kojih je 24.2 % i razvedene osobe kojih je 9.8 %.

Tablica 7 Prikaz bračnog statusa počinitelja nasilja u obitelji

Bračni status	Počinitelji nasilja	
	N	%
U braku	105	41
Samac	62	24.2
Izvanbračna zajednica	31	12.1
Razveden/a	25	9.8
Bivša izvanbračna zajednica	13	5.0
Nema informacija	20	7.8
Ukupno	256	100

Vezano uz obiteljski odnos počinitelja sa žrtvom nasilja u obitelji počinitelji nasilja su najčešće bilo bračni partneri (35.1 %) i djeca (23 %). Nakon njih slijede izvanbračni partneri 10 % i bivši izvanbračni partneri 8.2 %, te podjednako često sa bivši suprug/a, otac i brat ili sestra žrtve (Tablica 8).

Tablica 8 Prikaz obiteljske relacije počinitelja s žrtvom kaznenog djela

<i>Obiteljska relacija počinitelja sa žrtvom</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Suprug	84	32.8
Supruga	6	2.3
Sin/Kćer	59	23.0
Izvanbračni partner	26	10.0
Bivši suprug/a	13	5.0
Bivši izvanbračni partner/ica	21	8.2
Otac	10	3.9
Majka	8	3.1
Brat/sestra	11	4.3
Dečko/djevojka	3	1.2
Bivši dečko/djevojka	3	1.2
Uža rodbina*	8	3.1
Nije rodbina**	4	1.6
Ukupno	256	100

Legenda: *U kategoriju uža rodbina bili su uključeni: svekrva(2), zet(2), svekar(1), punica (1), tetka(1), nećak(1). **U kategoriji nije rodbina bili su uključeni susjed (2) i prijatelji supružnika (2).

Dužina trajanja nasilja u obitelji je varirala od nekoliko mjeseci do višegodišnjeg zlostavljanja koje je trajalo preko 10 godina. Najčešće se radilo o zlostavljanju koje je trajalo do godinu dana i to kod 67.2 % slučajeva, te zatim slijedi zlostavljanje koje je trajalo nekoliko mjeseci i to kod 14.8 %, dok se kod 14.2 % radilo o dugotrajnom zlostavljanju koje je trajalo nekoliko godina (<2 godine) (Tablica 9).

Tablica 9 Prikaz trajanja zlostavljanja

<i>Trajanje zlostavljanja</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Nekoliko mjeseci	38	14.8
do 1 godina	172	67.2
1 godina	18	7.0
2 godine	11	4.3
3 godine	5	2.0
4 godine	4	1.6
5 godina	3	1.2
6 godina	6	2.3
7 godina	3	1.2
8 godina	2	0.8
10 godina	2	0.8
Ukupno	256	100

Način prijave/dojave kaznenog djela nasilja u obitelji najčešće od strane žrtve, 82.8 %, nakon čega kod svega 5.9 % slučajeva ono je prijavljeno od strane Hrvatskog zavoda za socijalnu skrb te se kod 4.7 % radilo o anonimnoj prijavi (*Tablica 10*).

Tablica 10 Prikaz načina saznanja o počinjenju nasilja u obitelji

Način saznanja	N	%
Žrtva	212	82.8
HZSS	15	5.9
Anonimna dojava	12	4.7
Dojava građana	4	1.6
Majka žrtve	7	2.7
Bolnica	4	1.6
Školska ustanova	1	0.4
Ukupno	256	100

Ukupno je kod 256 počinjenih kaznenih djela bilo 392 žrtve. Kako je prikazano u *Tablici 11* najčešće se radilo o kaznenim djelima sa jednom žrtvom i to kod 65.3 % djela, te o djelima sa dvije žrtve (koje su najčešće bila djeca koja žive u zajedničkom kućanstvu) i to kod 18.6 % djela, te kod 9.7 % o djelima sa tri žrtve, a više od tri žrtve kod 0.7 %. (*Tablica 11*).

Tablica 11 Prikaz broj žrtva prilikom počinjenja kaznenog djela

Broj žrtava i oštećenih jednim događajem	N (žrtva i oštećeni)	%
Jedna žrtva	256	65,3
Žrtva i jedan oštećeni	73	18.6
Žrtva i dva oštećena	38	9.7
Žrtva i troje oštećena	22	5.6
Žrtva i četiri oštećena	2	0.5
Žrtva i osam oštećenih	1	0.2
Ukupno	392	100

U 2022. godini listopad je bio mjesec s najviše počinjenih kaznenih djela 13.3 %, a iza njega slijedi srpanj s 12.1 % počinjenih kaznenih djela (*Tablica 12*).

Tablica 12 Broj kaznenih djela po mjesecima

Mjesec počinjenja djela	N	%
Siječanj	21	8.2
Veljača	27	10.5
Ožujak	14	5.5
Travanj	22	8.6
Svibanj	25	9.8
Lipanj	18	7.0
Srpanj	31	12.1
Kolovoz	16	6.3
Rujan	22	8.6
Listopad	34	13.3
Studeni	11	4.3
Prosinac	15	5.9
Ukupno	256	100

Kaznena djela nasilja u obitelji najrjeđe se prijavljuju tijekom noći 8.4 %, dok je 27.7 % prijavljeno u prijedopodnevni satima, 32.9 % u ranim popodnevni satima, te 31 % u kasnijim poslijepodnevni satima (Tablica 13).

Tablica 13 Prikaz prijave kaznenog djela

Vrijeme prijave kaznenog djela	Prijavljeno kazneno djelo	
	N	%
00:00-05:59	18	8.4
06:00-11:59	59	27.7
12:00-17:59	70	32.9
18:00-00:00	66	31.0
Ukupno*	213	100

Legenda: *za 43 djela ne postoji podatak o vremenu prijave počinjenog kaznenog djela

U Tablici 14 prikazana je distribucija mjesta počinjenja kaznenog djela nasilja u obitelji. Kako se vidi iz istoga kazneno djela nasilja u obitelji najčešće je počinjeno u kući ili stanu gdje počinitelj i žrtva žive i to kod 87.9 % slučajeva, dok su ostala mjesta počinjenja ulica, dvorište,

automobil, kafić, javni prostor, crkva, bolnica, kolodvor, zgrada i preko mobitela, zastupljeni u svega 12.1 %.

Tablica 14 Mjesto počinjenja kaznenog djela

<i>Mjesto počinjenja kaznenog djela</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Kuća	158	61.7
Stan	67	26.2
Ulica/cesta	9	3.5
Dvorište	5	2.0
Automobil	5	2.0
Kafić	4	1.5
Preko mobitela	2	0.8
Bolnica	1	0.4
Parkiralište	1	0.4
Javni prostor	2	0.8
Crkva	1	0.4
Kolodvor	1	0.4
Zgrada	1	0,4
Ukupno	256	100

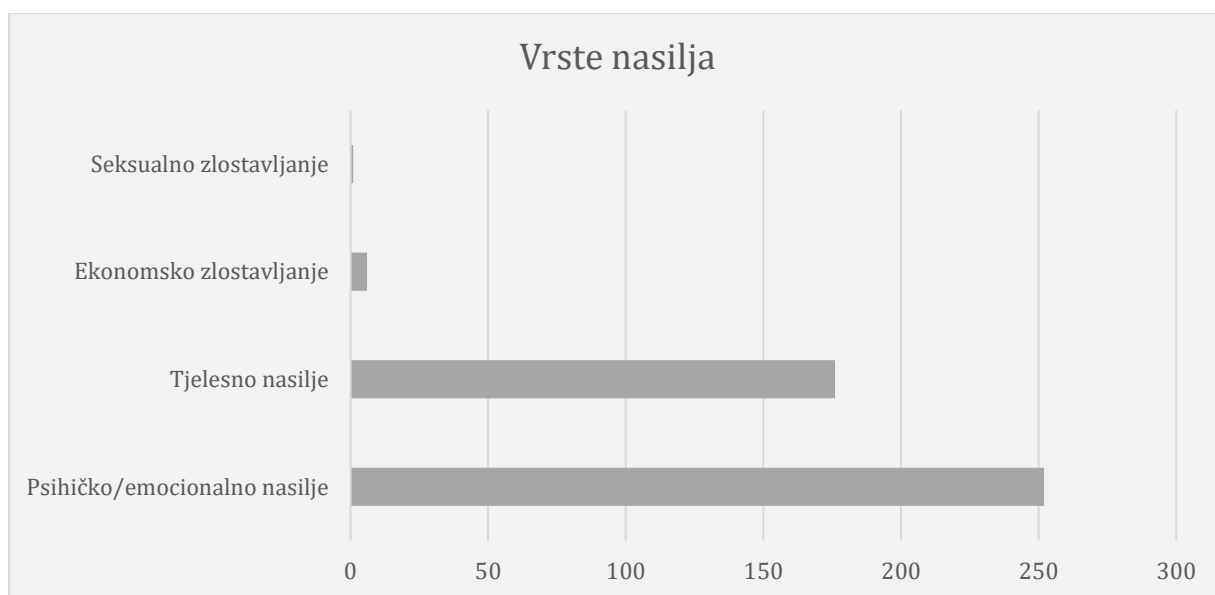
Prilikom počinjenja kaznenog djela nasilja u obitelji najčešće se radilo o dva i više udruženih djela i to kod 68.6 % slučajeva, dok se kod 32.4 % radilo samo o kaznenom djelu nasilje u obitelji (članak 179.a). Kada se radilo o više djela to je najčešće uz kazneno djela nasilja u obitelji bila prijetnja žrtvi i to kod 34.4 % te nanošenje tjelesne ozlijede kod 14.5 % žrtvi, nakon čega slijede kod 10 % slučajeva kaznena djela nasilja u obitelji koja su osim odraslih osobe žrtava nasilja u obitelji uključivala i djecu kao žrtve nasilja.

Tablica 15 Prikaz počinjenih kaznenih djela u obitelji

Vrsta kaznenog djela	Počinjena kaznena djela	
	N	%
Nasilje u obitelji	83	32.4
Nasilje u obitelji i prijetnja	88	34.4
Nasilje u obitelji i tjelesna ozljeda	36	14.0
Nasilje u obitelji i teška tjelesna ozljeda	5	2.0
Nasilje u obitelji i zanemarivanje i zlorporaba djetetovih prava	11	4.3
Nasilje u obitelji i zlorporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja	1	0.4
Nasilje u obitelji i sudjelovanje u samoubojstvu	1	0.4
Nasilje u obitelji, tjelesna ozljeda i zanemarivanje i zlorporaba djetetovih prava	15	5.9
Nasilje u obitelji, tjelesna ozljeda i prijetnja	16	6.3
Ukupno	256	100

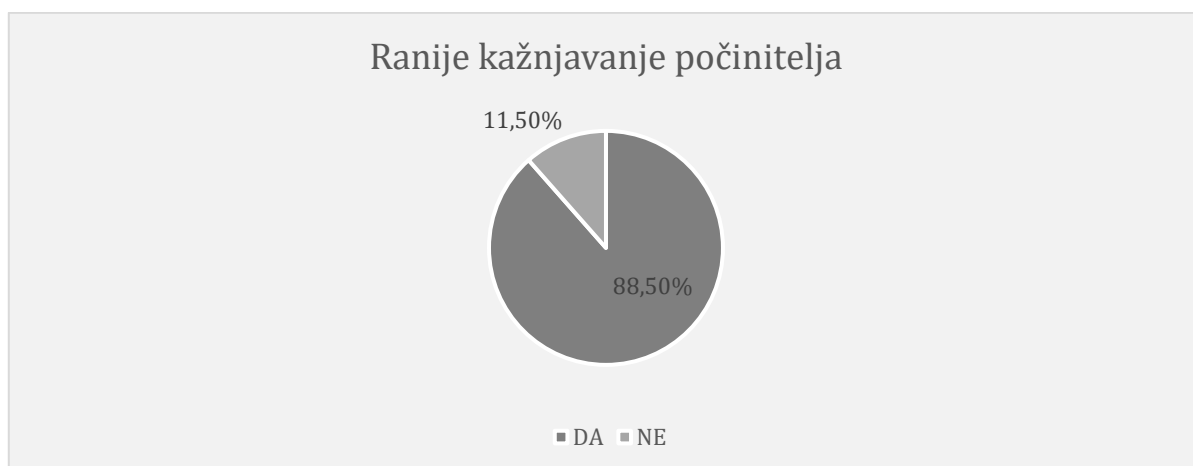
Legenda: Nasilje u obitelji - članak 179.a Kaznenog zakona; Prijetnja – članak 139. Kaznenog zakona; Tjelesna ozljeda – članak 117. Kaznenog zakona; Teška tjelesna ozljeda - članak 118. Kaznenog zakona; Zanemarivanje i zlorporaba djetetovih prava – članak 177. Kaznenog zakona; Sudjelovanje u samoubojstvu – članak 114. Kaznenog zakona; Zlorporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja – članak 144. Kaznenog zakona.

Kao što je vidljivo u *Grafu 2* počinitelj nasilja u obitelji u 98.4 % slučajeva prilikom nasilja u obitelji je psihičko/emocionalno zlostavljao žrtvu, a kod 67.2 % slučajeva se radilo o kombinaciji sa tjelesnim zlostavljanjem, dok udio od 1.6 % odnosi samo na prijavu tjelesnog nasilja, a svega 6 osoba prijavilo i ekonomsko zlostavljanje u kombinaciji sa psihičkim zlostavljanjem (2.3 %) i 1 osoba navela da je uz psihičko i tjelesno nasilje, bila seksualno zlostavljana.

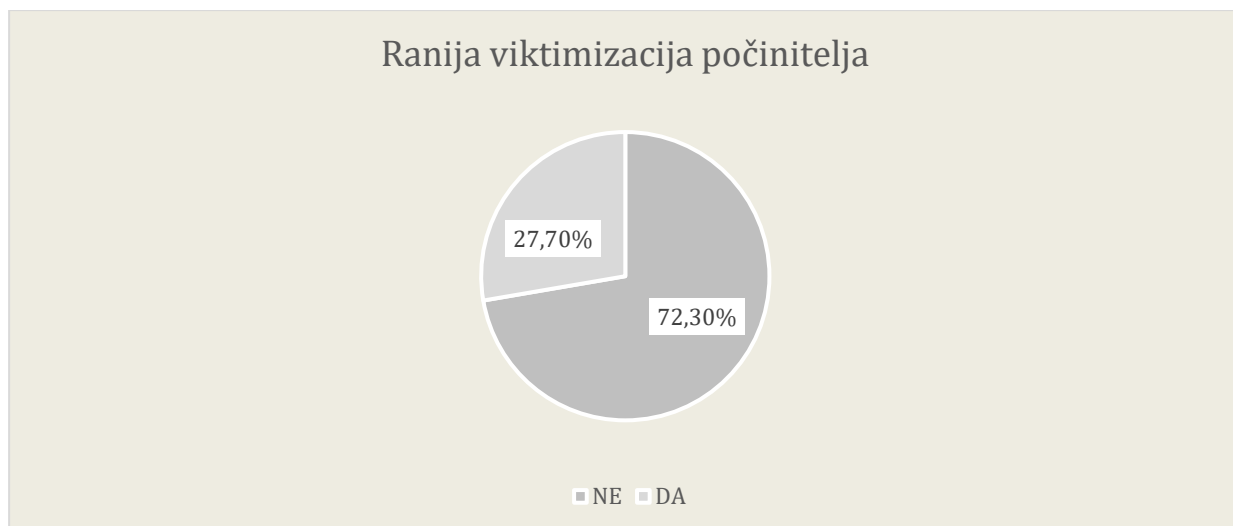
Graf 2. Prikaz vrste zlostavljanja od strane počinitelja

88.5 % počinitelja je ranije kazneno ili prekršajno kažnjavano tj. imali su neku vrstu ranije kriminalne povijesti, dok svega 11.5 % počinitelja nije ranije kažnjavano. Za 4 počinitelja nije bilo informacija o njihovoj ranijoj kažnjavanosti budući se radilo o stranim državljanima te nije bilo moguće doći do podataka o njihovom ranijem kažnjavanju (*Graf 3*).

Graf 3. Prikaz ranijeg kažnjavanja počinitelja kaznenog djela

Gotovo 30 % počinitelja kaznenog djela nasilja u obitelji je ranije tijekom života bilo žrtva (oštećenik) u nekom prekršaju ili kaznenom djelu (*Graf 4*).

Graf 4. Prikaz ranije viktimizacije počinitelja kaznenog djela

Možemo primijetiti da čak 72.3 % počinitelja bilo pod utjecajem alkohola u trenutku počinjenja kaznenog djela, 8.2 % je imalo od ranije dijagnosticiran neki psihijatrijski poremećaj dok ih je 2.7 % u trenutku počinjenja kaznenog djela bilo pod utjecajem neke psihoaktivne tvari (*Tablica 16*).

Tablica 16 Prikaz psihijatrijskih i tjelesnih bolesti kod počinitelja

Prisutnost psihijatrijske ili tjelesne bolesti	Konzumacija alkohola	Konzumacija opojnih sredstva	Tjelesni invaliditet	Psihička bolest
	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
Da	185 (72.3)	7 (2.7)	1 (0.4)	21(8.2)
Ne	71 (27.7)	249 (97.3)	250 (97.7)	235 (91.8)
Ukupno	256 (100)			

Prilikom intervencije kod počinjenog kaznenog djela kod 22 počinitelja (8.6 %) radi njihovog agresivnog ponašanja ili pokušaja bijega, bila je potrebna upotreba sredstava prisile (*Tablica 17*).

Tablica 17 Prikaz uporabe sredstava prisile

<i>Uporaba sredstava prisile</i>	<i>N (%)</i>
Da	22 (8.6)
Ne	234 (91.4)
Ukupno	256 (100)

7.4 % počinitelja je imalo tjelesne ozlijede nastale prilikom počinjenja nasilja ili nakon počinjenog nasilja iz nekog razloga koji su sami sebi nanijeli, dok ih je gotovo 13 % trebalo liječničku pomoć zbog posljedica nasilja ili zbog toga što se nisu osjećali dobro (*Tablica 18*). Potrebno je napomenuti da nije zabilježena niti jedna tjelesna ozljeda kao ni zatražena liječnička pomoć zbog postupanja policije prilikom postupanja ili privođenja počinitelja.

Tablica 18 Prikaz posljedica za počinitelja kaznenog djela nastale prilikom počinjenja nasilja

	<i>Tjelesne ozljede počinitelja</i>	<i>Pružanje liječničke pomoći počinitelju</i>
	<i>N (%)</i>	<i>N (%)</i>
Da	19 (7.4)	33 (12.9)
Ne	237 (92.6)	223 (87.1)
Ukupno	256	100 %

Kako se vidi u *Tablici 19* kod 49.3 % slučajeva je došlo do odbačaja kaznene prijave i to kod 30.1 % jer je žrtva koristila blagodat nesvjedočenja, dok je kod 9.7 % slučajeva kaznena prijava odbačena jer nije bilo osnova sumnje ili dokaza za kazneno djelo. Za 50.5 % slučajeva nije bilo informacija jer odluka nije još donesena ili u policijskih izvještajima nije ažuriran događaj. Podignutih kaznenih prijava za vrijeme analize podataka za 2022. godinu bilo je 156.

Tablica 19 Prikaz odbačaja kaznene prijave

<i>Razlozi odbačaja kaznene prijave</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Blagodat nesvjedočenja	31	30.1
Nema osnove sumnje	6	5.8
Nema dokaza	4	3.9
Žrtva ne želi podnijeti kaznenu prijavu	1	0.9
Prekvalifikacija u prekršaj	2	1.9
Maloljetna osoba	3	2.9
Nije po službenoj dužnosti	3	2.9
Počinitelj preminuo od samoozljeđivanja	1	0.9
Nema informacija	52	50.5
Ukupno	103	100

5. RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja pružaju uvid u obilježja prijavljenih počinitelja nasilnih kaznenih djela počinjenih u obitelji. Počinitelji su najčešće bile osobe muškog spola (91 %). Slične rezultate pokazuju i ranije provedena istraživanja o nasilju u obitelji koja su pokazala da su počinitelji nasilja u obitelji najčešće muškarci (9, 14, 36, 55). U ovom istraživanju preko polovice ispitanika je bilo u braku (41 %) ili u izvanbračnoj zajednici, 12.1 %, što je također u skladu s ranije provedenim istraživanjem (8) te su bili roditelji i to najčešće jednog djeteta. Najveći broj počinitelja bio je u dobnoj skupini od 33 do 52 godine života, njih 61.3 %, što je u skladu s ranije provedenim istraživanjima o počiniteljima nasilnih kaznenih djela u obitelji u kojima su počinitelji također pripadali istim dobnim skupinama (7, 55). Dob, i to posebice mlađa životna dob, je kontinuirano aktualna kriminološka varijabla te se smatra kako ljudi čine manje kaznenih djela kako stare tj. kako se broj kaznenih djela smanjuje paralelno s procesom odrastanja i sazrijevanja. S obzirom na to da je većina počinitelja u ovom istraživanju bila iz tzv. kategorije mlade odrasle dobi i srednje odrasle dobi, osim same dobi počinitelja možemo pretpostaviti kako na pojavu nasilja u obitelji utječu i neki drugi čimbenici. Prema ekološkom modelu koji pokušava objasniti pojavu nasilja u obitelji na nasilno ponašanje u obitelji utječe niz čimbenika na različitim nivoima i to socijalni čimbenici i čimbenici zajednice kao što su niski socio-ekonomski status, slabe pravne sankcije i osuda okoline, rodno neravnopravne društvene norme u kombinaciji s odnosnim čimbenicima kao što su muška dominacija, sukobi i nezadovoljstvo u braku, ekonomski stres i individualni čimbenici koji se odnose i na počinitelja i na žrtvu (7).

Kod gotovo 60 % slučajeva radilo se o nasilju prema sadašnjoj ili bivšoj partnerici dok se kod 23 % radilo o nasilju prema svojim roditeljima. Rezultati se razlikuju od podataka ranije provedenim istraživanjem u Hrvatskoj koje je pokazalo kako je kod 70 % slučajeva nasilje bilo usmjereno prema sadašnjem ili bivšem partneru, a 7 % prema roditelju ukoliko je žrtva bila majka počinitelja, odnosno 5 % ukoliko žrtva bio otac počinitelja (2). Dosadašnja istraživanja pokazuju kako kada se radi o nasilnim kaznenim djelima većina žrtava muških osoba su drugi muškarci, osim kada se radi o nasilju u obitelji gdje su žrtve najčešće žene (14).

Nasilje se najčešće događalo u vlastitim domovima, daleko od „očiju“ javnosti i to u periodu između 12,00 i 00,00 sati, a kod većine žrtvi ono je kod gotovo 70 % slučajeva trajalo duži vremenski period prije nego je prijavljeno. Dobiveni rezultati su u skladu sa ranije provedenim istraživanjem u Hrvatskoj koje je pokazalo kako nasilje u obitelji kod 80 % žrtava traje duže od

godinu dana prije nego zatraže pomoć ili prijave nasilje (2, 6). Ovo podaci naglašava važnost razumijevanja i suočavanja s problemom obiteljskog nasilja u svim oblicima partnerskih i obiteljskih odnosa, te prepoznavanja istoga kako od strane samih žrtava tako i profesionalca koji se u svom radu susreću s nasiljem u obitelji.

Većina počinitelja, njih 68 %, je imalo srednju stručnu spremu, dok ih je 21.5 % bilo niže obrazovano (bez osnovne škole ili sa završenom osnovnom školom). Dobiveni rezultati ukazuju kako je nasilje u obitelji zastupljeno u svim slojevima društva, te je distribucija obrazovanja počinitelja nasilja u skladu s distribucijom obrazovnog statusa u Republici Hrvatskoj. Prema podacima iz Popisa stanovništva iz 2021. godine Državnog zavoda za statistiku većina stanovništva u Republici Hrvatskoj ima završenu srednju stručnu spremu i to njih 55 %, a 20 % ih je niže obrazovano (56). Čak 7 % počinitelja u ovom istraživanju je imalo visoku stručnu spremu, što nije značajno visok udio ali je viši nego u odnosu na osobe s višom stručnom spremom (3,5 %). Podatak ukazuje na potrebu daljnjeg istraživanja jer je moguće da bi taj postotak mogao biti i veći, uzimajući u obzir da počinitelji s visokim obrazovanjem, na rukovodećim funkcijama ne bi smjeli imati kriminalna djela kao ni sličnu povijest, te postoji mogućnost da ovaj postotak vodi u puno veći koji je u tamnoj brojci neprijavljenih kaznenih djela. Ranije istraživanje provedeno u Hrvatskoj pokazuje kako 77 % muškaraca i 68 % žena koji su zatražili stručnu pomoć zbog nasilja u obitelji nisu nasilje prijavilo policiji (2).

Jedna petina počinitelja obuhvaćenih ovim istraživanjem su bili po zanimanju djelatnik, što u većini slučajeva znači da se osoba nije izjasnila o svom zanimanju ili tijekom postupanja policijski službenik nije utvrdio osobne podatke počinitelja, a sam naziv može određivati raznovrsnu vrstu zanimanja, te nažalost nemamo podatak koja je točno zanimanja ta kategorija obuhvaćala. Od ostalih zanimanja prema učestalosti ističu se kuhar ili konobar (9.4 %), automehaničar ili tehničar (10.8 %), dok je 6.3 % počinitelja mornar/brodski strojar. Ova tri zanimanja iziskuju puno vremena odvojeno od obitelji, posebice tijekom ljetne sezone, te uključuju zahtjevan fizički rad s prekovremenim satima rada, te je moguće iscrpljenost „okidač“ za eskalaciju nasilja. S druge strane, moguće da upravo odabir takvih zanimanja, koja uključuju puno vremena provedenog izvan kuće, je čimbenik koji govori o osobnosti samih počinitelja.

Čak 72.3 % počinitelja nasilja je bilo pod utjecajem alkohola u trenutku počinjenja djela, dok ih je 3 % bilo pod utjecajem neke psihoaktivne tvari, a kod 8.2 % počinitelja je već ranije dokumentirana neke vrste psihičke bolesti. U ranije provedenom istraživanju u Hrvatskoj koje je obuhvatilo 148 osoba oba spola koje su osuđene za ubojstvo intimnih partnera alkohol se

također pokazao značajan čimbenik koji se pojavljuje u vrijeme počinjenja djela te je preko 50 % počinitelja bilo pod utjecajem alkohola u vrijeme počinjenja ubojstva intimnog partnera (57). Alkohol je najčešći provocirajući faktor agresivnog ponašanja, te ovisno o konzumiranoj količini ima direktne utjecaje na osobu i njeno ponašanje što i dovodi do eksplozivnih i nerazboritih postupaka tijekom nesuglasica s drugom osobom. Od brojnih problema i posljedica koje izaziva, najčešće se ističu oni koje imaju kriminogeni značaj tj. oni koji se odnose na manifestiranje agresije i nasilje prema drugim osobama (58). Alkohol ima snažan efekt agresivnog okidača te može potaknuti svađe između partnera s obzirom na to da smanjuje samokontrolu te umanjuje sposobnost osobe koja je pod njegovim utjecajem za pregovaranje i nenasilne načine rješavanja sukoba u partnerskim odnosima (57). Iako u nekim istraživanjima navode da mnogi ljudi koriste opojna sredstva, alkohol i druge droge, a bez da su ikad fizički zlostavljali svoje partnere ili postali nasilni prema njima, brojna istraživanja potvrđuju kako je alkohol najčešći prediktor nasilja u obitelji (14).

Mjesto počinjenja kaznenog djela je kod gotovo 90 % slučajeva bio stan ili kuća gdje počinitelj i žrtva žive, te se ono najčešće događalo u jesen i zimu (listopad 13.3 %; veljača 10.5 %) ili tijekom ljeta (srpanj 12.1 %) kada je povećan obim poslova u turističkim destinacijama poput Splitsko-dalmatinske županije. Možemo pretpostaviti kako dio počinitelja zbog većeg stresa i pritiska na poslu, ali i visokih temperatura, ljeti mogu postati frustrirani i agresivniji kod kuće, dok s druge strane i povećana konzumacija alkohola tijekom godišnjih odmora također može negativno utjecati na povećanu agresiju tijekom ljetnih mjeseci. Također, mogu se pojačati osjećaji nemoćni i bespomoćnosti ako ne mogu ispuniti očekivanja ili financijske zahtjeve obitelji. S druge strane, u zimskim mjesecima kada obitelji više vremena provode zajedno kod kuće, počinitelji nasilja mogu iskoristiti tu situaciju za povećanje kontrole i manipulacije nad žrtvom. Dosadašnji podaci o senzualnosti nasilnih kaznenih djela nisu konzistentni. Naime, neki autori navode ljeto kao doba godine kada se više događaju nasilna kaznena djela, dok neki smatraju da nasilna kaznena djela ljeti češće privuku pozornost policije. Istraživači ukazuju na potrebu za daljnjim istraživanjem utjecaja doba godine na činjenje nasilnih kaznenih djela (59).

Neku vrstu kriminalne povijesti je imalo gotovo 90 % počinitelja kaznenih djela u obitelji obuhvaćenih ovim istraživanjem, odnosno bili su ranije prekršajno i kazneno kažnjavani i to zbog različitih i to najčešće nasilnih djela (65 % - nasilje u obitelji, 40.3 % - narušavanje javnog reda i mira, 40 % - tučnjave ili prijetnje, ...), dok ih je gotovo 30 % ranije bilo oštećeno (žrtva) prekršaja ili kaznenog djela. Poznato je kako počinitelji kaznenih djela s elementima nasilja ne čine druge vrste kaznenih djela, npr. imovinska kaznena djela (48), te da su osobe koje su

odgajane u obiteljima u kojima se događalo nasilje i same agresivnije i sklonije činjenju nasilnih djela (60).

U odnosu na oblik zlostavljanja podaci dobiveni ovim istraživanjem pokazuju kao se najčešće radilo o emocionalnom zlostavljanju i to kod gotovo svih počinjenih djela (98.4 %), koje je kod 70 % djela bilo u kombinaciji s tjelesnim zlostavljanjem. Kod trećine slučajeva (34.4 %) nasilje je počinjeno s nekom vrstom prijetnje prema žrtvi kako bi se stvorila nadmoć nad njom ili prouzročio strah/uznemirenost slijedom čega bi se žrtva nalazila u podređenom položaju u odnosu na počinitelja. Svaki od oblika nasilja na neki način ostavlja trag na žrtvi, bilo fizički a što je možda i gori po žrtvu emocionalni problem, te je potrebno obratiti pozornost na prepoznavanje uzroka i čimbenika rizika za nasilno ponašanje (29).

Istraživanje je pokazalo kako žrtve nasilja često kada svjedoče, odabiru pravo blagodati nesvjedočenja i to njih 30.1 %. Možemo pretpostaviti, imajući na umu dosadašnje spoznaje o dinamikama i prirodi odnosa žrtve i zlostavljače, da dio žrtava koristi tu mogućnost kada se slegnu emocije izazvane od strane počinitelja, a u većini slučajeva počinitelj pokaže kajanje i daje obećanja da se takvo što neće više ponoviti, a žrtva zbog osjećaja krivnje, straha od osvete počinitelja ili srama okoline odustaje od daljnjeg sudskog postupka (10, 37), tj. većina se plaši posljedica ili su izmanipulirane od strane zlostavljača. Blagodat nesvjedočenja igra važnu ulogu u kaznenom postupku jer može utjecati na tijek postupka i dostupnost dokaza.

Prednosti i nedostaci istraživanja

Unatoč pažljivom istraživanju, za napomenuti je nekoliko njegovih ograničenja. Radi se o presječnom istraživanju koje isključuje uzročno-posljedično tumačenje rezultata. Također, istraživanje je bilo ograničeno samo na područje Splitsko-dalmatinske županije i obuhvatilo je podatke za samo jednu kalendarsku godinu (2022. godinu) što također može ograničiti općenitost dobivenih rezultata. Također, je pitanje usklađenosti unošenja podataka u Informacijski sustav Ministarstva unutarnjih poslova koji je korišten kao izvor podataka. Ipak, radi se o istraživanju koje pruža profil počinitelja nasilja u obitelji koje je obuhvatilo sve oblike nasilja u obitelji, a ne samo nasilje prema partnerima, kao većina do sada provedenih istraživanja i to na velikom uzorku. Također, sve podatke za ispitanike obuhvaćene istraživanjem je u strukturirani upitnik unosila jedna osoba.

Preporuke za buduća istraživanja

Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na specifične podskupine sklone kriminalnim aktivnostima unutar populacije i to posebice recidiviste u počinjenju kaznenih djela kako bi se dobilo više spoznaja o samim počiniteljima kao i čimbenicima koji moguće utječu na razvoj nasilnog ponašanja s ciljem razvoja intervencija za smanjenje rizika od nasilja ali i razvoj specifičnih tretmanskih programa za počinitelje nasilja u obitelji. Razumijevanje rizika povezanih s profilom počinitelja ključno je za razvoj učinkovitih preventivnih strategija. Istraživanja bi trebala obuhvatiti različita obilježja počinitelja kao i nasilne obrasce ali i ostale socijalne i društvene čimbenike koji mogu utjecati na pojavu nasilja ili odnos prema nasilju.

6. ZAKLJUČCI

Istraživanjem provedenim analizom podataka iz Informacijskog sustava Ministarstva unutarnjih poslova, za 2022. godinu, došli smo do podataka iz kojih možemo zaključiti:

1. Počinitelj kaznenog djela nasilja u obitelji je najčešće muškog spola te pripada dobnoj skupini od 33 godine do 52 godine, najčešće je u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, te je najčešće nasilan prema svojoj sadašnjoj ili bivšoj supruzi/partnerici, ili roditeljima, te ima završenu srednju školu.
2. Nasilje u obitelji se najčešće događa i prijavljuje tijekom sezonskog / ljetnog dijela godine te tijekom listopada i veljače i to u obiteljskoj kući ili stanu, a prijavljuje se u popodnevnim satima (od 12:00 do 18:00 sati).
3. Počinitelji nasilja gotovo uvijek psihički zlostavljaju žrtve te se često radi o kombinaciji psihičkog i tjelesnog zlostavljanja. Počinjena djela su najčešće okvalificirana samo kao kazneno djelo nasilja u obitelji (članak 179.a Kaznenog zakona) ili u kombinaciji s kaznenim djelom prijetnje (članak 139. Kaznenog zakona).
4. Nasilje koje se prijavljuje najčešće je trajalo kroz duži period i to od nekoliko mjeseci do 10 godina.
5. Počinitelji nasilja u obitelji su najčešće ranije kažnjavane osobe s tzv. kriminološkom povijesti, dok su u 1/3 slučajeva i sami ranije bili viktimizirani tj. žrtve su nekog prekršajnog ili kaznenog djela.
6. Počinitelji nasilja u obitelji su najčešće u trenutku počinjenja djela bili pod utjecajem alkohola, dok ih je 8.2 % imalo od ranije dijagnosticiranu neku psihičku bolest.
7. Kod 1/3 slučajeva kazneni progon je obustavljen zbog odabira instrumenta blagodati nesvjedočenja, dok je kod 1/4 slučajeva kazneni progon onemogućen zakonskim odredbama.

7. LITERATURA

1. Kolesarić D. Mitovi i činjenice o nasilju u obitelji. Virovitica: Udruga SOS telefon–Poziv u pomoć. 2013. Dostupno na: <http://sosvt.hr/wp-content/uploads/2014/10/SOS-Mitovi-i-cinjenice-o-nasilju-u-obiljelji.pdf>
2. Peraica T, Kovačić Petrović Z, Barić Ž, Galić R, Kozarić-Kovačić D. Gender Differences among Domestic Violence Help-Seekers: Socio-Demographic Characteristics, Types and Duration of Violence, Perpetrators, and Interventions. *J Fam Viol.* 2021;36:429–42.
3. Roso I. Obiteljsko nasilje (Diplomski rad). Split: University of Split, Faculty of Catholic Theology; 2021. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:202:248335>
4. Sili S. Kriminološko i kriminalističko profiliranje počinitelja kaznenih djela (Završni specijalistički). Rijeka: Sveučilište u Rijeci; 2019. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:231:376134>
5. Žilić M, Janković J. Nasilje. *Soc Teme.* 2016; 1(3):67-87.
6. Kovačić Petrović Z, Peraica T, Barić Ž, Kozarić-Kovačić D. Starije žrtve obiteljskog nasilja u Hrvatskoj: presječno istraživanje jednog savjetovališta. *Soc psihijatr.* 2023; 51(1): 51-70.
7. Kadiani A, Chaudhury S, Saldanha D, Pande N, Menon P. Psychosocial profile of male perpetrators of domestic violence: A population-based study. *Ind Psychiatry J.* 2020; 29(1): 134-148.
8. Juras D, Mijalić Krešić R, Gudiček S. Neka obilježja počinitelja nasilja u obitelji zaposlenih u ministarstvu unutarnjih poslova. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku.* 2020;14(3-4):93-106. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/248677>
9. Romans SE, Poore MR, Martin JL. The perpetrators of domestic violence. *Med J Aust.* 2000; 173(9): 484-488.
10. Mamula M, Dijanić Plašč I. Tipična žrtva obiteljskog nasilja u RH–sociodemografski profil. *Život i škola.* 2014, 60(32): 111-127.
11. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obiljelji>.
12. Kazneni zakon Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>.
13. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 116/03. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_116_1586.html.

14. Ganley AL. Understanding domestic violence. Improving the health care response to domestic violence: A resource manual for health care providers. San Francisco, CA: Family Violence Prevention Fund; 1995. str. 15-42.
15. Martinjak D, Kikić S, Kovčo Vukadin I. Viktimološka obilježja obiteljskog nasilja s posebnim osvrtom na pravnu kvalifikaciju događaja. Zbornik radova VII. međunarodne znanstveno-stručne konferencije Istraživački dani Visoke policijske škole. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija; 2020. str. 303-327.
16. Kelly JB, Johnson MP. Differentiations among types of intimate partner violence: research update and implications for interventions. *Fam Court Rev.* 2008; 46: 476 -499
17. Greganić A. Nasilje nad djecom [Završni rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet; 2016. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:954062>
18. Matanović A. Bioetički aspekti nasilja nad djecom u obitelji [Završni rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet; 2017. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:524825>
19. Sesar K. Spolno zlostavljanje djece. *Ljetop Soc Rada.* 2009;16(3):615-633.
20. Čorić V, Buljan Flander G, Štimac D. Seksualno zlostavljanje djece: Dijagnostička obrada i čimbenici koji utječu na razotkrivanje. *Paediatrica Croatica*, 2008; 52(4): 263-266.
21. Ždero V. Psihičko zlostavljanje i zanemarivanje djece u obitelji. *Ljetop Soc Rada.* 2005;12(1):145-172.
22. World Health Organization. Definition of an older or elderly person. Geneva: World Health Organization, 2015. Dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
23. Hrvatski Sabor, Izvješće pučke pravobraniteljice za 2023. Dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2024-05-20/134302/IZVJ_PUCKA_PRAVOBRANITELJICA_2023.pdf
24. Barnett OW, Miller-Perrin CL, Perrin RD. Family violence across the lifespan: An introduction (Third ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publishing; 2011.
25. Ilić M. Nasilje u obitelji kao rizičan čimbenik razvoja djece (Završni rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet; 2015. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:146420>
26. Holtzworth-Munroe A, Stuart GL. Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin.* 1994; 116(3): 476–497.

27. Dye ML, Eckhardt CI. Anger, irrational beliefs, and dysfunctional attitudes in violent dating relationships. *Violence Vict.* 2000; 15(3): 337-350.
28. European union agency for fundamental rights (FRA), Violence against women: an EU-wide survey Results at a glance. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-results-glance>
29. Mihoci H. Psihološko nasilje u partnerskim vezama [Diplomski rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet; 2019. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:979441>
30. Dragičević Prtenjača M. Dihotomija pristupa u rješavanju nasilja u obitelji putem prekršajnopravne i kaznenopravne regulative. *Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu.* 2017; 24(1): 141-175.
31. Vukman A. Pravni aspekti nasilja u obitelji [Master's thesis]. Split: Sveučilišni odjel za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu; 2022. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:227:917575>
32. Konvencija o pravima djeteta. Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
33. Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) HRVATSKA. Dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/GREVIO/GREVIO%20IZVJE%C5%A0%C4%86E%20O%20PROVEDBI%20KONVENCIJE%20VE%20O%20SPRE%C4%8CAVANJU%20I%20BORBI%20PROTIV%20NASILJA%20NAD%20%C5%BDENAMA%20I%20NASILJA%20U%20OBITELJI%20ZA%20REPUBLIKU%20HRVATSKU.pdf>
34. Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije. Dostupno na: https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/medjunarodna_konvencija_o_ukidanju_svih_oblika_rasne_diskriminacije.pdf
35. Ustav RH NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1998_01_8_121.html
36. Greguraš R. Nasilje u obitelji: izazov za policiju i pravosuđe. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; 2021. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:625429>

37. Radić I, Radina A. Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopравни, prekršajnopравни i kaznenopравни aspekt. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 2014;51(3):727-754. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124180>
38. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN 129/2000. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_12_129_2385.html
39. Vlada RH, Ministarstvo pravosuđa, Prijedlog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, Zagreb, srpanj 2015; str. 2 Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2015/237%20sjednica%20Vlade//237%20-%201.pdf>
40. Kazneni zakon, NN 125/2011, čl. 179.a. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>
41. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN 36/2024 Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_03_36_570.html
42. Kazneni zakon, NN 125/11,56/15, 36/24. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>
43. Krišto M. Nasilje u obitelji. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; 2017. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:491743>
44. Vlada RH, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom: 2007. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/pristup-informacijama/programi-strategije-planovi-i-izvjesca/strateski-dokumenti-vlade-rh/ministarstvo-zademografiju-obitelj-mlade-i-socijalnu-politiku/17700>
45. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske - Otvoreni podaci (gov.hr) (pristupljeno 30.05.2024) Dostupno na: <https://mup.gov.hr/otvoreni-podaci/287522>
46. Derenčinović D, Getoš AM. Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; 2008.
47. Burazer M. Kriminalno profiliranje. Hrvat ljetop kazn. pravo praksu. 2019; 26(1): 91-118.
48. Doležal D. Kriminalna karijera. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. 2009;30(2):1082-1107.
49. Grgić N. Analiza diplomskih radova studenata socijalnog rada i socijalne politike na temu nasilja u partnerskim odnosima odraslih. [Diplomski rad]. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada; 2023. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:844650>
50. Mulahmetović N. Nasilje u obitelji: kaznenoprocensni aspekti [Diplomski rad]. Zagreb:

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; 2023. Dostupno na:
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:280384>

51. Sabolić L. Može li se krug međugeneracijskog obiteljskog nasilja zatvoriti? - Perspektiva stručnjaka iz sustava socijalne skrbi [Diplomski rad]. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; 2023. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:540803>.
52. Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08, 76/09, 145/13, 70/17, 36/2024 Dostupno na:
<https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku>
53. Ajduković M. Psihosocijalne intervencije s pociniteljima nasilja u obitelji. Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu. 2004; 11(1): 171-199.
54. Pavliček J, Milivojević Antoliš L, Matijević A. Neke rodne karakteristike počinitelja ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji. Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu. 2012; 19(2): 917-934.
55. Hester M, Westmarland N. Domestic violence perpetrators. Criminal Justice Matters. 2006; 66(1): 34-35.
56. Državni zavod za statistiku (pristupljeno 15.7.2024). Dostupno na: [Državni zavod za statistiku - Kontinuiran rast udjela visokoobrazovanog stanovništva \(gov.hr\)](https://www.dz.zn.hr/Drzavni-zavod-za-statistiku-Kontinuiran-rast-udjela-visokoobrazovanog- stanovnistva-gov.hr)
57. Dundović D. Ubojstva intimnih partnera i alkohol. Hrvat Ljetop Kazn Pravo Praksu. 2008;15(1):177-203.
58. Draganić M, Kovačević D, Mužinić L, Sušac N. Alkohol kao kriminogeni čimbenik kod ubojstva i pokušaja ubojstva. Ljetop Soc Rada. 2016.;23(2):299-323.
59. McDowall D, Loftin C, Pate M. Seasonal Cycles in Crime, and Their Variability. J Quant Criminol. 2012; 28: 389-410.
60. Mijatović M. Kriminalna karijera maloljetnih počinitelja kaznenih djela protiv imovine. Diss. University of Zagreb. Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, 2020.

8. SAŽETAK

Uvod: Nasilje u obitelji je veliki i izazovni javnozdravstveni problem povezan s brojnim štetnim i razarajućim posljedicama za čije počinitelje su propisane prekršajne i kaznene sankcije. Radi se o djelima koja imaju visoku prevalenciju ali i visoku stopu recidivizma.

Cilj: Utvrditi neka socio-demografska i kriminološka obilježja počinitelja kaznenih djela nasilja u obitelji.

Metode: Podaci o počiniteljima su prikupljeni retrospektivno uvidom u Informacijski sustav Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i to za razdoblje od 1. siječnja 2022. godine do 31. prosinca 2022. godine. U svrhu istraživanja konstruiran je strukturirani upitnik od 25 pitanja koji je obuhvaćao socio-demografska i kriminološka obilježja počinitelja, kao i obilježja samog djela. Ukupno je u istraživanje uključeno 256 osoba oba spola koje su bile počinitelji nasilja u obitelji na temelju članaka 179.a, 117., 118., 139. i 177. Kaznenog zakona Republike Hrvatske.

Rezultati: Počinitelj kaznenog djela nasilja u obitelji je u 91 % slučajeva muškarac srednjih godina, otac jednog djeteta koji u 53.1 % slučajeva živi u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, te u 68 % slučajeva ima završenu srednju školu. Nasilje u obitelji je počinio najčešće i to u 72.3 % slučajeva pod utjecajem alkohola, a većina počinitelja je već ranije prekršajno ili kazneno kažnjavanja (88.5 %), dok ih je 27.7 % ranije bilo oštećenik u nekom prekršajnom ili kaznenom djelu. Počinitelj je zbog žrtvinog izbora blagodati nesvjedočenja (30.1 %) i nedostatka dokaza i osnove sumnje u 9.7 %, često oslobođen optužbi.

Zaključak: Nalazi ovog istraživanja ističu nekoliko važnih socio-demografskih i kriminoloških obilježja počinitelja obiteljskog nasilja. Tipični počinitelj je muškarac srednjih godina, često pod utjecajem alkohola u trenutku počinjenja djela, s izraženom poviješću ranijih kaznenih djela. Ova obilježja počinitelja sugeriraju potrebu za intervencijama usmjerenima na rješavanje problema zlouporabe alkohola kao i razvoj te pružanje ciljanih tretmanskih i rehabilitacijskih programa za osobe s poviješću počinjenja nasilnih kaznenih djela. Unapređenje usluga podrške žrtvama, poticanje prijavljivanja i svjedočenja te razvoj sveobuhvatnih strategija prevencije nasilja u obitelji ključni su koraci u smanjenju incidencije obiteljskog nasilja.

Ključne riječi: socio-demografska obilježja, kriminološka obilježja, počinitelj kaznenog djela, nasilje u obitelji

SUMMARY

Socio-Demographic and Criminological Characteristics of Perpetrators of Family-Related Criminal Offenses

Introduction: Domestic violence is a significant and challenging public health issue associated with numerous harmful and devastating consequences, for which perpetrators face both misdemeanor and criminal sanctions. These acts are characterized by high prevalence as well as a high rate of recidivism.

Objective: The aim is to identify certain socio-demographic and criminological characteristics of perpetrators of domestic violence crimes.

Methods: Data on perpetrators were collected retrospectively by accessing the Information System of the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia for the period from January 1, 2022, to December 31, 2022. For the purpose of the study, a structured questionnaire consisting of 25 questions was constructed, covering socio-demographic and criminological characteristics of the perpetrators, as well as the characteristics of the crime itself. A total of 256 individuals of both genders, who committed domestic violence based on Articles 179.a, 117, 118, 139, and 177 of the Criminal Code of the Republic of Croatia, were included in the study.

Results: The perpetrator of domestic violence offenses is, in 91 % of cases, a middle-aged man, a father of one child, who in 53.1 % of cases lives in a marital or common-law relationship, and in 68 % of cases has completed secondary education. Domestic violence was most frequently committed under the influence of alcohol, in 72.3 % of cases, with the majority of perpetrators having prior misdemeanor or criminal convictions (88.5 %), while 27.7 % had previously been victims in a misdemeanor or criminal offense. Due to the victim's choice to exercise the privilege of non-testimony (30.1 %) and the lack of evidence and probable cause (9.7 %), the perpetrator was often acquitted of charges.

Conclusion: The findings of this study highlight several important socio-demographic and criminological characteristics of domestic violence perpetrators. The typical perpetrator is a middle-aged man, often under the influence of alcohol at the time of the offense, with a notable history of prior criminal behavior. These characteristics suggest the need for interventions targeting alcohol abuse issues, as well as the development and provision of targeted treatment

and rehabilitation programs for individuals with a history of violent criminal offenses. Enhancing victim support services, encouraging reporting and testimony, and developing comprehensive domestic violence prevention strategies are key steps in reducing the incidence of domestic violence.

Keywords: socio-demographic characteristics, criminological characteristics, offender, domestic violence.

9. ŽIVOTOPIS

OSOBNI PODACI:

Ime i prezime: Kristina Gabrić
Datum rođenja: 16. lipnja 1988. god.
Mjesto rođenja: Split, Hrvatska

OBRAZOVANJE:

2007. Trgovačka škola Split
Komercijalist
2008. Policijska akademija
„Prvi hrvatski redarstvenik“
2016. – 2019. Pravni fakultet u Splitu
Preddiplomski stručni upravni studij
2020. – 2024. Sveučilište u Splitu
Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

RADNO ISKUSTVO:

2007. – 2008. AKD Zaštita
Zaštitar
2009. - Ministarstvo unutarnjih poslova RH
Policijska službenica

10. IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Kristina Gabrić, izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom SOCIO-DEMOGRAFSKA I KRIMINOLOŠKA OBILJEŽJA POČINITELJA KAZNENIH DJELA U OBITELJI, rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Nijedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan bez citiranja i ne krši ničija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u nijednom drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Split, 6. rujna 2024. godine

Potpis studenta/studentice:

A black and white photograph of a handwritten signature in cursive script, written on a light-colored, textured surface. The signature is fluid and appears to be the name 'Kristina Gabrić'.